Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...ктябриин 1921 оной ...21-нээ гарана | № 60 (14080) | 1973 оной мартын 13, вторник | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

...ральна үтэгжүүлгэ- ...үйлэдбэрилэн гарга- ...тэ табан жэлэй даа- ...Химическэ промышл- ...иин министерствын ...дүүргэжэ байhан ...асуудалые партиин ...ральна Комитет хоража

...ажахын материаль- ...ническэ үндэhэ hуури ...үлхэ талаар КПСС- ...XXIV съезднүүд ...хёоргдоhон програм- ...шухала хубинь бо- ...дөө ажахын үйлэдбэ- ...иин түйлалтануу- ...эрүүлхын тула пар- ...табиhан зорилгонуу- ...лүүлхэ талаар Хими- ...промышленностиин ...рство, Химическэ ба ...машина бүтээлгын ...рство, промышленна ...зарим министерствэ- ...Барилгын министерст- ...ехэ хүдэлмэри хээ ...алагдан абтаhан тог- ...тэмдэглэгдэнэ.
...долоон жэлэй тур- ...43 миллион тонно ...ральна үтэгжүүлгэнүү- ...үйлэдбэрилэн гаргаха ...хүсэн ашаглалгада ...даа. Энэнь түсэбтэ ...табан жэлэй ...орон дотор хүдэлжэ ...үйлэдбэриин бүхы ...үлүү бшуу. Бүтээ- ...тэй технологическа түхеэрэлгэнүүдтэй шэнэ заводууд, цехүүд баригдана. Энэ үе соо минеральна үтэгжүүлгэ гаргажа, хүдөө ажахыда эльгээлгэ хоёр үлүүтэй дахин ехэ болоо. Шэнэ зүйлэй шанаржуулагдаhан холисо үйлэдбэрилhэнэй ашаар энэ гол түлэб түйлагдаhан байна.

Энэ түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые дүүргэлгэ hайнаар эхилэгдээ. Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилхэ ба шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада тушааха талаар үнгэрhэн хоёр жэлэй арадай ажахын түсэб дүүргэгдээ.

Партиина организацинуудай эмхидхэлэй ба нинтэ-политическэ ехэ хүдэлмэри ябуулhанай, мүн химигүүдэй, барилгашадай, машина бүтээгшэдэй ажалай үндэр эдэбхи үүсхэлэй ашаар эдэ үрэ дүнгүүд түйлагдаhан байна.

Гэхэ зуура, үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэн гаргалгые бүри ехэдхэхын тула Химическэ промышленностиин министерство бии байгаа арга боломжонуудаа бүрин ашаглаагүй, үйлэдбэриин аша үрэ дээшэлүүлхэ хүдэлмэрэе үндэр хэмжээндэ табяагүй байhаар гээд КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ. Энэ hалбарида олон тоото цехүүд, түхеэрэлгэнүүд ашаглалгада оруулагдаашье hаа, удаан саг соо дүүрэн хүсөөрөө хүдэлнэгүй. Энээнhээ уламжалан, горитой ехэ үтэгжүүлгэ арадай ажахы дутуугаар абана. Үйлэдбэриингөө хэмжээнэй, ажалай бүтээсын ба экономическа бусад дүнгүүдэй талаар даабаряа дүүргэдэггүй предприятинууд бии.

Минеральна холисын шанарые hайжаруулхын тула министерство шухала бүхы хэмжээ абаагүй байhаар. Фосфорно ба бусад үтэгжүүлгэнүүдэй ехэнхи хубинь гранулированна бэшээр үйлэдбэрилэгдэн гаргагдажа, зөөхэ, хадагалха үедэ ехээр үригдэнэ.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилхэ ба энээндэ шухала хэрэгтэй түүхэй эдээр хангаха предприятинуудые барилгада ехэ дутуу дунданууд ушарна. Үнгэрhэн хоёр жэлэй турша соо шухала хэрэгтэй барилгануудые бодхоолгодо Барилгын министерствэнүүд ехэ дутагдалтай байгаа.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй промышленностьда хэрэглэгдэхэ химическэ түхеэрэлгэ, бүтээлгэдэ горитой дутагдалнууд бии.

Капитальна барилгын даабаринуудые дүүргэхэ, үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые болзор соонь ашаглалгада оруулха, хүдэлжэ байгаа завод ба цехүүдые техническэ шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр хангаха, үйлэдбэриин арга нөөсэ бүрин элирүүлжэ ашаглаха хэрэгтэ предприятинуудай, эмхинүүдэй коллективүүдэй хүсэлэй оролдолгые элсүүлэн хабаадуулхын тула областной, городской партиина зарим организацинууд шухала хэрэгтэй хэмжээ абанагүй гээд КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор ехэ анхарал хандуулагдана.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха ба тэрээндэ шухала түүхэй эдээр хангаха хэрэгые хүгжөөхэ талаар КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдые бэелүүлгэдэ үзэгдэжэ байhан дутуу дундануудые усадхахыень КПСС-эй ЦК химическэ промышленностиин министр нүхэр Констандовые уялгалаа. КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1972 он) Пленумэй эрилтэнүүдhээ уламжалан, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые гаргадаг промышленностиин хүдэлмэриин аша үрые нилээд ехэдхэхэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхээр Химическэ промышленностиин министерствэдэ дурадхагдаа.

Түсэбтэ табан жэлэй hүүлшын жэлдэ 90 миллион тонно шанаржуулагдаhан минеральна холисо үйлэдбэрилхэ зорилготойгоор предприятинуудые бариха, шэнэдхэн hэльбэхэ, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилэн гаргалгые хурдан түргөөр хүгжөөхэ нэмэлтэ хэмжээ ябуулгануудые 1973—1975 онуудта үнгэргэхыень КПСС-эй ЦК СССР-эй Госпландa, Химическэ промышленностиин министерствэдэ, Барилгын ба бусад министерствэнүүдтэ даалгаа.

Арадай ажахыда үтэгжүүлгэнүүдые зөөхэ, хадагалха хэрэгтэ ехэ үрилтэ хэгдэнэ гэжэ тэмдэглэн, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые гамтай hайнаар зөөхэ, үрэ ехэтэйгээр ашаглаха тодорхой хэмжээнүүдые бэелүүлхыень КПСС-эй ЦК (...) эй Госснабые, СССР-эй Госпланые, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствые, «Союзсельхозтехникые», Химическэ промышленностиин министерствые, Хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерствые, Зам харилсаанай министерствые, Граждан авиациин министерствые, союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нуудые, Министрнүүдэй Соведүүдые, партиин крайкомуудые, обкомуудые уялгалаа. Үтэгжүүлгэнүүдые зөөхэ, хадагалха хэрэгые эмхидхэхын хойноhоо саг үргэлжэ хиналта хэхыень СССР-эй Арадай хиналтын комитедтэ даалгагдаа.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха промышленностиин барилгануудта шефскэ хүдэлмэреэ улам шангадхаха тухай ВЛКСМ-эй ЦК-гай гаргаhан үүсхэлые КПСС-эй ЦК hайшаагаа.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха, тэрээндэ шухала хэрэгтэй түүхэй эдээр хангаха предприятинуудые, химическэ ба нефтиин машина бүтээлгын заводуудые бариха, тэдэнэй хүсыень нэмээхэ программые бодото дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлжэ, хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ туhа нэмэри хэхын тула министерствэнүүд, албан зургаанууд, нютагуудтахи партийна, совет, профсоюзай, комсомолой организацинууд, химическэ предприятинуудай, барилгануудай хүдэлмэрилэгшэд бүхы хүсэ шадалаа, эршэ зоригоо элсүүлхэ байха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет батаар найдажа байhанаа мэдүүлбэ.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ ТУГ ҮРГЭГДЭБЭ

Хэжэнгын аймагай малшадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй февраль hарын дүнгүүд гаргагдаба. КПСС-эй райкомой, аймгүйсэдкомой шиидхэбэриин ёhoop, мүрысөөндэ эрхим дүн түйлаhан иимэ hаалишад болон хонишодой хүндэлэлдэ Улаан туг аймагай болон совхозуудай түб тосхондо үргэгдэбэ.

М. И. Гладких — Худанай совхозой Иннокентьевкын фермын hаалишан, үнеэн бүриhөө 344 килограмм hү hаагаа.

В. А. Рекунова — Худанай совхозой Иннокентьевкын фермын hаалишан, үнеэн бүриhөө 342 килограмм hү hааhан байна.

Е. Ф. Лещенко — «50 лет Октября» совхозой Ородой фермын hаалишан, үнеэн бүриhөө 277 килограмм hү hааhан.

Г. Н. Лосева — «50 лет Октября» совхозой Ородой фермын hаалишан, үнеэн бүриhөө 277 килограмм hү hааhан.

Н. Н. Соловьева — «50 лет Октября» совхозой Ородой фермын hаалишан, үнеэн бүриhөө 272 килограмм hү hаагаа.

Февраль hарын дүнгөөр 100 эхэ хонин бүриhөө 90, тэрээнhээ дээшэшье хурьга түлжүүлжэ байhан хонишодой хүндэлэлдэ:

Ш. Н. Намжилов — Хэжэнгын совхозой хоёрдохи отделениин хонишон, харууhалжа байhан 547 хонинhоо 574 хурьга абаа гэхэ гү, али 100-эхэ хонин бүриhөө 104,8 хурьга абажа, түлжүүлжэ байна.

Б. Б. Батомункуева — «Первомайский» совхозой хонишон, 100 эхэ хонин бүриhөө 98,9 хурьга абаhан.

Д. Д. Балданов — «Первомайский» совхозой хонишон, харууhалжа байhан 365 эхэ хонинhоо 351 хурьга абаба гэхэ гү, али 100 эхэ хонин бүриhөө 96,1 хурьга түлжүүлнэ.

Н. З. Гунтапова — «50 лет Октября» совхозой хонишон, 404 эхэ хонинhоо 381 хурьга абаhан байна.

Н. Б. Балдандоржиева — Худанай совхозой хонишон, адуулжа байhан 585 эхэ хонинhоо 550 хурьга абаа гэхэ гү, али 100 эхэ хонин бүриhөө 94 хурьга абажа, түлжүүлжэ байнхай.

Л. Ц. Дамшаева — Загаhатын совхозой хонишон, 100 эхэ хонин бүриhөө 93,3 хурьга абаhан.

Е. Д. Дашидондокова — Загаhатын совхозой хонишон, адуулжа байhан 561 эхэ хонинhоо 491 хурьга абаа гэхэ гү, али 100 эхэ хонин бүриhөө 92,2 хурьга абаад байна.

Ц. Б. Цыденова — «50 лет Октября» совхозой хонишон, 100 эхэ хонин бүриhөө 90,3 хурьга абаhан.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

УРАН ЗОХЕОЛШО С. В. МИХАЛКОВТО СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ ГЕРОИН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАИ

Совет литература хүгжөөлгэдэ элитэ ехэ габьяатай байhанайнь, нинтын аша үрэтэй ажал ябуулга хэhэнэйнь түлөө, түрэhөөр 60 наhатай болоhонтойнь дашарамдуулан, уран зохёолшо **Михалков** Сергей Владимировичта **Социалис Ажалай Геройн** нэрэ зэргэ олгожо, **Ленинэй** орден, **«Хадуур ба Баята»** гэжэ алтан медаль барюулха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1973 оной мартын 9.

Сергей МИХАЛКОВ

Манай парти

Үндэhэн арад түмэмнай
Үни удаан жэлнүүдтэ
Хаанта засагай үедэ
Харшалуулжа байгаа лэ.
Ашата Ленин багшымнай
Алдарта сэсэн hургаалаар
Шэнэ сагай үүр сайжа,
Шэдитэ туяа сасарбал.
Эрхэ сүлөөгэй тугые
Эгүүридэ далбахаар үргэжэ,
Коммунис парти байгуулжа,
Хойноо зоноо дахуулhан
Агуу нангин тэмсэлшэдэй
Алдар солые магтая!
Эхэ Совет оронойнгоо
Энхэ мүнхэ наран дор
Этигэл түгэсөөр жэл бүри
Ленинэй захяа дүүргэнэбди.
Совет түрүү арадуудаа
Солото баатар габьяада
Үнэн Коммунис партимнай
Үдэр бүхэндэ уряална.
Агуу манай парти
Арад зоноо нэгэдүүлэн,
Аха дүүгэй таhаршагүй
Ажалша бүлэ байгуулаал.
Парти — манай найдабарил,
Парти — манай хүсэн лэ.
Парти манаа жолоодон,
Коммунизм тээшэ хүтэлнэ.
Арадуудайнгаа бодолые
Ажабайдалда бэелүүлэн,
Хамаг хэсүү сагуудта
Хабсагайдал жагсажа,
Хатуу шэрүүн тэмсэлдэ
Харатан дайсанаа нисүүлэн,
Мантан омог баатартал,
Манай парти урганал.
Ямарш хатуу тэмсэл,
Ямарш шанга байлдаан
Арад түмэн — бидэнние
Айлгаа гэжэ үгы юм.
Уг зорилгомнай тобтой лэ —
Урдамнай коммунизм толорно.
Харата гүрэтэ дайсад
Хайшанш гэжэ оролдоо hаа,
Тобормо манай алхамые
Тогтоожо яаш шадахагүйл.
Алтан дэлхэйн хэдэн миллион зон
Адли мантай дабшалсана.
Сэсэн хурса бодолоороо
Сэхэ замаа гэрэлтүүлэн,
Ашата партимнай манаа
Агуу коммунизмда хүтэлнэ.

Ородhоо Г. ЧИМИТОВ, оршуулба.

Республикын ХҮНДЭЛЭЛЭЙ САМБАР

...КПСС-эй ОБКОМДО, БУРЯАДАЙ АССР-эй ...СТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ БА ОБЛПРОФСОВЕДТЭ

...гүүжануудые үрэжүүлдэг техник-үрэжүүлэгшэ... ...72 оной социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай

...гүүжануудые үрэжүүлжэ, 100 үнеэн бүриhөө 95, ...шэшье тугал абаhанайнь түлөө иимэ техник-үрэ... ...шэдые «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газе... ...эй Хүндэлэлэй самбарта гаргажа, 50 түхэриг мүн... ...барюулха.

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГҺАА

...дов Георгий Ивановичые — «Дружба» колхоз.
...щиков Максим Семеновичые — Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз.
...сеев Федор Антоновичые — «Искра» колхоз.
...феев Константин Ермиловичые — «Советская ...ия» колхоз.
...нова Парасковья Савельевнае — «Маяк» кол...
...енко Мария Иннокентьевнае — Ивалгын ОПХ.
...енко Елизавета Георгиевнае — Сельхозтехнику...хоз.
...ов Александр Ивановичые — Ивалгын ОПХ.
...сова Матрена Федоровнае — «Байкал» учхоз.

ПРИБАЙКАЛИИН АЙМАГҺАА

...никова Нина Николаевнае — «Путь к коммуну...» колхоз.
...ева Лидия Сергеевнае — «Заветы Ильича» колхоз.
...нова Екатерина Елизаровнае — «Заветы Ильи...» колхоз.
...нова Галина Артемьевнае — «Прибайкалец» кол...
...ин Василий Михайловичые — «Заветы Ильича»

ЗАГАРАЙН АЙМАГҺАА

...ина Александра Минаевнае — Онохойн совхоз.

КАБАНСКЫН АЙМАГҺАА

...цкий Антон Михайловичые — «Шергинский» ...хоз.

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГҺАА

...енькова Евдокия Даниловнае — «Эрдэм» совхоз.
...фоломеев Филипп Николаевичые — «Эрдэм» сов...
...о Николай Андреевичые — «Искра» колхоз.
...нина Татьяна Фадеевнае — «Коммунизм» колхоз.
...цов Нестер Калистратовичые — Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз.
...шникова Парасковья Максимовнае — Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз.
...ков Савелий Матвеевичые — «Забайкалец» сов...
...ков Лукьян Кондратьевичые — «Забайкалец» ...хоз.
...тарова Цырен-Дулма Дамбаевнае — «Авангард» ...хоз.

Нэгэшье хурьга гарзалуулхагүй!

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ КОЛХОЗУУДТА ТҮЛ АБАЛГЫН ХЭР ЯБАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ 1973 ОНОЙ МАРТЫН 1-НЭЙ МЭДЭЭН

Аймагууд	абтаhаниинь	гарзалhаниинь
Баргажанай	2004	—
Бэшүүрэй	18697	218
Зэдын	12616	—
Яруунын	17183	267
Загарайн	7714	117
Захааминай	16210	214
Хурамхаанай	2213	—
Хяагтын	20443	272
Мухар-Шэбэрэй	22187	155
Ахын	3629	179
Сэлэнгын	35139	387
Түнхэнэй	7711	150
Улаан-Үдын	24427	131
Республика бүхыдөө	190168	2090

Республикымнай колхозуудта мартын 1-нэй байдалаар 190.168 хурьган абтаба. Үнгэрэгшэ найман хоногто Зэдын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай колхозуудта хонид олоор хурьгалаа. Зэдын, Баргажанай, Хурамхаанай ажахынуудай хонишод абаhан түл түрсэеэ гээлтэ хороолтогүйгөөр түлжүүлжэ байнхай. Мүнөө үедэ Зэдын аймагай колхозуудта 12.616 хурьгад абтаба.

Март, апрель hаранuудта 144 мянга гаран хурьгад абтахаар хараалагдана. Абаhан түл түрсэеэ гарзагүйгөөр түлжүүлхэ хэрэгтэ хонишон бүхэн оролдохо зэргэтэй. hая гараhан хурьгадые илангаяа наринаар харууhалха шухала. Саг болзортонь эхэдэнь hайнаар хүхүүлхэ, харууhалхада hайн.

Хурьгад түрүүшын hарануудта илангаяа түргөөр ехэ болодог. Нарай хурьгадые зоотехническэ заабариин ёhoop зүбөөр харууhалаад байбал, тус бүринь шэгнүүр 10—12 килограмм болохо, удаадахи hаранuудтань шэгнүүрээ 4—5 килограммаар нэмээдэг. Дүрбэ hаратай хурьгад эхэhээ таhалагдаха үедэ тус бүридөө 22—24 килограмм, үүлтэртэ ажахынуудта энэнь 26—27 килограмм татаха зэргэтэй. Нарин ноохотой хонидой хурьгадые илангаяа hайнаар харууhалха зэргэтэй. Ажахы бүхэндэ искусственна аргаар бэлдэгдэhэн hү хэжэ, хурьгадта уулгахада hайн. Хурьган бүхэндэ 50 килограмм иимэ түхэлэй hүн уулгагдаха зэргэтэй.

Хурьгадые зүбөөр уhалха хэрэгтэ анхарал табиха шухала. Үдэрэй туршада нэгэ эхэ хониндо 8—10 литр, хурьганда 2,5—3 литр 15 градус бүлеэн уhан хэрэгтэй болодог.

С. ЦЫДЫПОВ.

100 эхэ хонин бүриhөө 96 хурьга абахаар уялга абаhан «Дружба» колхозой хонишод В. Лысенко, В. Давыдов, Н. Литвиненко гэгшэдэй харууhалдаг отарада хурьга абалта түлэг эхилэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын аймагай «Дружба» колхозой хонишод Н. Ф. Литвиненко, В. Н. Лысенко гэгшэд хөөрэлдэжэ байна. З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭХЭЭР

Дээдэ-Тайлсын совхозой хонишод түл абалгаяа үсөөхэн үдэр соо дүүргэхээр шиидэнхэй. Тус ажахы байгша ондо 7 мянга гаран хурьга абажа түлжүүлхэ түсэбтэй hаа, мүнөө зургаа мянган хурьгатай болонхой.

— Манай совхоз 1971 ондо 100 эхэ хонин бүриhөө 77 хурьга түлжүүлhэн байбал, нёдондо тэрэмнай 68-даа орошоо. Юундэ ингээ гээшэб гэхэдэ, олон хонид hубайрhан, харууhанай муүhаа абтаhан хурьгад олоор гарзалhан байна, — гэжэ совхозой главна зоотехник нүхэр Бадмаев манда харюусаба.

Хонишод ушарhан дутуу дундануудаа дары усадхажа, мүнөө жэлдэ 100 эхэ хонин бүриhөө 90 хурьга, хонин бүриhөө 3 килограмм 200 грамм ноoho хайшалжа абаха гэhэн социалис уялга баталан абанхай.

Эхэ хонидой 13 отара эндэ үбэлжэнэ. Түл абалгаяа январь hарын тэнгээр эхилhэн юм. Хонишод Василий Белых, Леонид Краснопеев, Петр Борисов, Дорофей Рассадин, Леонид Скворцов, Михаил Еремеев, Петр Филиппов гэгшэд 100 эхэ хонин бүриhөө 80-86 хурьга абаад, тэдэнээ hайнаар түлжүүлжэ байнхай.

Д. ДОРЖИЕВ.

Хори.

...дай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

...ЭР В. Д. КУДРЯВЦЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ...ОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...рэhөөр 75 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, рес... ...ада мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлдэхэ талаар олон ...туршада hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө багшын эр... ...доктор, Эрхүүгэй гүрэнэй багшын институдай про... ...ор нүхэр **Кудрявцев** Василий Дмитриевичые Буряа... ...АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэ...** ...грамотаар шагнаха.

...рьядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

...рьядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

...н-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
...973 оной мартын 7.

Апрелиин 21-дэ—коммунис субботник

«УЛААН СУББОТЫН» УРЯА ЗЭДЭЛНЭ

Апрелиин 21-дэ коммунис субботник үнгэргэхэ тухай Москвадахи Лихачевой нэрэмжэтэ автозаводой коллективэй уряае баатар хото Киевэй ажалшад халуунаар дэмжэбэ.

Апрелиин 21-дэ 12 автомобиль, 25 двигатель, 65 агрегат заhабарилжа, дүн хамта 10 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэхые «Авторемонт» гэжэ нэгэдэлэй гол предприятиин хүдэлмэрилэгшэд уялга абаа. Продукциин гурбанай нэгэ хубинь алмагдаhан материалаар бүтээгдэхэ.

Апрелиин 21-дэ «Коммунист», электронно-тоолон тодорхойлолгын ба хүтэлэн жолоодолгын машинануудые бүтээдэг заводуудай, мүн Украинын ниислэл хотын промышленна бусад предприятинуудай ажалшад хэдэн зуугаад мянган түхэригэй продукци бүтээн гаргаха юм. Хабарай ажалай hайндэрэй программа хаа хаанагүй зохёогдоно.

(ТАСС-ай корр.).

Киев.

***

Апрелиин 21-дэ коммунис субботник үнгэргэхые шиидэhэн Москвагай автозаводойхидой үүсхэлые Таджигай ССР-эй промышленна предприятинуудай коллективүүд халуунаар дэмжээ. Душанбе ба бусад хотонуудтахи предприятинуудта суглаанууд үнгэргэгдэжэ, энэ үдэр бэелүүлэгдэхэ хүдэлмэриин уялга түсэбүүд хараалагдана.

Хилээмэ баридаг цехэй эhээбэри худхагша Е. Иголкина, макароной участогай хүдэлмэрилэгшэ Х. Махмудова, кондитерскa цехэй хүдэлмэришэн К. Шоабдуллаев гэгшэд Душанбегэй хилээмэ баридаг нэгэдэлэй ажалшадай митинг дээрэ дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаба. Энэ үдэр тэдэ халаанайнгаа даабарине 150 процентээр дүүргэхэ уялга абаа. Апрелиин 21-дэ тус нэгэдэлэй коллектив 15 мянган түхэригэй продукци гаргаха юм.

(ТАСС-ай корр.).

Душанбе.

***

Калугын областиин предприятинуудай дундаhаа Малоярославецка электровозой депогой түмэр замшад Москвагай автозаводой хүдэлмэришэдэй үүсхэлые түрүүлэн hайшааhан байна. Коммунис ажалай энэ hайндэртэ зорюулагдаhан митинг дээрэ ехэ уялгануудые абаба. В. И. Ленинэй түрэhэн үдэрэй хүндэлэлдэ локомотивай бригада бүхэн түлөөhэ абангүй, габшагайгаар ажаллажа, олоhон мүнгэеэ түсэбтэ табан жэлэй жасада оруулха гээ.

Бүхэсоюзна коммунис субботнигой үдэр—апрелиин 21-дэ локомотивай бүхы бригаданууд графигай ёhoop ажаллажа шадахагүй байна. Тиимэhээ тэдэнэй зариманиинь мүнөө социалис уялгануудаа бэелүүлжэ эхилбэ. Машинист И. А. Алексеевэй бригада арьбалhан электрын элшэ хүсөөр рейс хэhэн байна. Бусад түмэр замшад тэдэнэй жэшээ дагаа.

(ТАСС-ай корр.).

Калуга.

***

Апрелиин 21-дэ коммунис субботник үнгэргэхэ гэhэн москвагайхидай үүсхэлые Орел хотын түмэр замшад дэмжээ. «Бултадаа субботнигто гарая!», «Субботнигой үедэ олдоhон мүнгэ зөөри түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлэй жасада оруулая!» гэhэн уряаплакадууд депо соо түхеэрэгдэнхэй.

Энэ үдэр гурбан электровоз, 13 вагон заhабарилагдаха, локомотивай бригаданууд алмаhан электрын элшэ хүсөөр поезднуудые жолоодохо байна.

Субботник хүтэлбэрилхэ штаб Орел хотын түмэр замай таhагай дэргэдэ байгуулагдаа. Апрелиин 21-дэ ажалай үндэр бүтээсэ түйлахаар шиидхэгдээ.

Областиин промышленна бүхы предприятинуудта, барилганууд дээрэ, колхоз, совхозуудта субботнигто ехэ бэлэдхэл хэгдэнэ.

(ТАСС-ай корр.).

Орел.

* * *

Вильнюсэй «Лелия» гэжэ оёдолой нэгэдэлэй гол предприятида үнгэргэгдэhэн митинг коммунис субботнигто зорюулагдаба.

— Ажалай hайндэртэ халаанайнгаа нормые 140 процентээр дүүргэхэб, — гэжэ коммунис ажалай ударник оёдолшон И. Джяутайте хэлэбэ. — Имагтал эрхим шанартай продукци тушаахые оролдохоб.

Энэ субботнигой үедэ нэгэдэлэй коллектив эрэшүүлэй 1600 костюм, эхэнэрнүүдэй ба үхибүүдэй 1400 пальто оёжо, дүн хамта 250 мянган түхэригэй продукци гаргахые уялгалаа. Энээнэйнгээ ехэнхи хубиие алмаhан, арьбалhан материалаараа оёхо байна.

Вильнюсэй, Каунасай барилгашад бултадаа субботнигто хабаадалсахые шиидээ. Энэ үдэр габшагай ажалай үдэр болохо юм.

(ТАСС-ай корр.).

Вильнюс.

Үндэhэ hууримнай нэгэн, холбоо барисаамнай бэхи.

ЁhО ЗАНШАЛАА АРЬБАДХАНАБДИ

Һуудал байдалайнгаа ехээр хубилжа байhые бидэнэр, түмэр замшад, элеэр харадагбди. Урагшаа шуумайн гүйhэн локомотивай кабина соohoo ганса урдахи зам элеэр харагдадаг бэшэ юм. Бүхэли hуурин тосхонуудай, городуудай, промышленна түбүүдэй урган бодожо байhые харахадаа омогорходог, баярладаг гээшэбди.

Эдэ бүгэдые харахадаа, хүдэлмэришэн ангиин зохёон байгуулхы ажалые бодотоор ойлгохош. Арадай ажахые хүгжөөхэ, промышленна шэнэ предприятинуудые, hуурин тосхон, городуудые бодхохо хэрэгтэ түмэр замшадай оруулдаг туhа нэмэри бага бэшэ юм. Түмэр замаар шэрэгдэдэг арадай ажахын элдэб ашаа хэрэгтэй газартань бидэнэй хүргөөд лэ байхада, барилгашадай, хүдэлмэришэдэй ажал урагшатай байдаг.

Буряадай түмэр замшад революционно. дайшалхы болон ажалай hайн hайхан ёhо заншалтай. Тэрэнь үе залгамжалан, дамжуулагдажа. арьбадхагдажа байдаг.

1904 ОН. Россида революциин дайшалхы үдэрнүүд дүтэлжэ байгаа hэн. Тэрэ үедэ аяар холын Дээдэ-Үдэ хотын хэдэн хүдэлмэришэд ой .тайга соо пролетарнадай hайндэр — Майн нэгэниие тэмдэглэhэн юм. Тиихэдэ бүхы хүдэлмэришэдэй тоо арай гэжэ 800—900 болодог hэн. Тэдэнэй олонхинь, 500-гаадынь паровозно депогой хүдэлмэришэд байгаа.

Ородой түрүүшын революциин сууряан 1905 ондо бүхы Россие доhолгоо гэжэ hайн мэдээжэ. Энэ оной декабрь соо Кругобайкальска түмэр зам солдадууд болон хасаг депутадуудай соведэй, буhалгаа эмхидхэhэн комитедэй гарта орohон байна. Россин хаанай правительство 1905 оной революциие шэрүүн шангаар дараа hэн. Саазалан алуулагдаhан революционернүүдэй дунда түмэр замшад — А. А. Гольдсобель. М. Д. Медведников, Н. Н. Милютинский, А. А. Гордеев, И. Г. Шульц гэгшэд бии.

Түмэр замшад ахамад нүхэдэйнгөө дайшалхы, ажалай ёhо заншал наринаар сахин ябадаг. Локомотивна депогой дайшалхы болон ажалай алдар солын музей соо депогой түүхэ, түмэр замшадай хэhэн тэмсэл hайнаар харуулагданхай. Байгал шадар Совет засаг тогтоохын түлөө ами наhаяа үгэhэн. депогой табельщик Н. Н. Цивилевой, тэрэнэй хүбүүн Н. Н. Цивилевой, түрүүшын коммунис ячейкэ эмхидхэhэн машинист М. М. Червиковой ажабайдалай. революционно тэмсэлэй намтар залуу үетэндэ олон юумэ тухай хөөрэнэ.

Депогой коммунис ячейкын байгуулагдаhанhaa хойшо үнгэрhэн 4 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баяр ёhололой суглаан 1924 оной мартын 16-да үнгэргэгдөө hэн. Тиихэдэ депогой коммунистнуудай тоо 300-гаад болоhон байгаа. Большевигүүдэй партиин эдэ гэшүүд республикынгаа арадай ажахые шэнээр байгуулан хүгжөөхэ, түмэр замай урда табигдаhан зорилго шидхэхэ ехэ тэмсэлэй түрүү зэргэдэ жагсан ябаа.

Улаан-Үдын локомотивна депогой урдын түүхэ тухай бага зэргэ тогтон хэлэбэб. Совет засаг байгуулхын түлөө тэмсэлэй үедэ мүндэлhэн дайшалхы. революционно ёhо заншал амгалан байдалай. оронойнгоо экономико хүгжөөхэ жэлнүүдтэ арьбадхагдажа. баяжуулагдажа байгаа, мүнөөшье баяжуулагдаhан зандаа.

Энээниие харахын. ойлгохын тула зарим баримта дурдая.

Түрүүшын табан жэлнүүд. Ажалай түрүүшын амжалтануудай. ажалдаа коммунис ёhoop хандажа эхилhэн түрүүшын баатаршалга гаргаhан. hайн hайхан жэшээ харуулhан жэлнүүд. Донецкын шахтер Алексей Стаханов Союз дотороо эгээл түрүүлэн ехэ бүтээсэ туйлажа, ажалдаа социалис ёhoop хандаха жэшээ харуулhан байна. Түмэр замшадай дундаhаа Донецкэ түмэр харгын машинист П. Ф. Кривонос стахановска хүдэлөө дэмжээ hэн. Улаан-Үдын паровозно депогой хүдэлмэришэд бүхы орон доторoo дэлгэрhэн энэ хүдэлөөндэ оролсоhон юм. Ажалдаа социалис ёhoop хандаха тэмсэлэй түрүү зэргэдэ коммунистнууд жагсаа. Түрүүшээр нэгэ хэдэн. хожомынь хэдэн арбаад, зуугаад машинистнүүд паровозой техническэ гүйдэл түргэдхэжэ, коллективээ шэн зоригто ажалда уряалhан байна. Депогой машинистнүүд Соседенко. Лазаренко түрүүшын стахановец, кривоносовец болоhон юм.

Депогой комсомолой ячейкын секретарь С. Н. Петров заhабариин цехүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда стахановска хүдэлөө эмхидхээ hэн. Паровозуудые түргэнөөр. hайнаар заhабарилха уряатайгаар ажаллаа.

Машинистнүүд паровозуудай сүүдхэдээ ябадаг нормо дээшэлүүлхэ. заhабаригүйгөөр удаан сагта гүйлгэхэ мүрысөө эмхидхэhэн байна. Машинист А. И. Исаков паровозоо сүүдхэ соо нормын ёhoop 385 километртэ ябуулха аад. 700 километртэ гүйлгэhэн юм.

Хожомынь Гүрэнэй шангай лауреат болоhон С. Д. Асеев паровозые заhабаригүйгөөр ябуулха сагые хоёр дахин ехэ болгожо шадаа.

Ажалдаа шэнэ. ёhoop хандаха тэмсэл ябуулхатай хамта депогой партийна организаци национальна кадрнуудые хүмүүжүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулhан байна. Алексей Семенович Моксоев буряадуудай дундаhаа эгээл түрүүлэн паровозой жолоо гартаа абаа hэн. Коллектив соогоо ехэ хүндэтэй болоhон А. С. Моксоев СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар hунгагдаhан.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүд. Агууехэ Транссибирскэ магистраль дайнай түрүүшын үдэрhөө сэрэгэй частьнуудые, элдэб ашаа шэрэжэ эхилhэн юм. Депогой коммунистнууд, комсомолшууд фронтовой бригадануудые эмхидхэжэ, «фронт дээрэ Улаан Армиин сэрэгшэдэй дайлалдажа байhан мэтэ ажаллая» гэhэн уряа соносхоо hэн. Машинистнүүд Чумак, Варламов, Кальник, Москаленко болон зарим нүхэдэй бригаданууд паровозуудаа сүүдхэдэ 1000 километртэ гүйлгэдэг hэн.

Паровозуудые заhабарилагшад ажалай ёhотой баатаршалга гаргаа. Н. Гордеев, Н. Герцог гэгшэдэй даадаг фронтовой бригаданууд Оборонын гүрэнэй комитедэй баярта хүртэhэн байна.

Эхэ оромнай түмэр замшадай ажалай баатаршалга үндэрөөр сэгнээ. Дайнай үедэ. дайнай hүүлээрхи жэлнүүдтэ шэн габьяатайгаар ажаллаhан 150 хүдэлмэришэд орденуудаар, 200 гаран хүн медальнуудаар шагнагдаа. Машинист Николай Касьянович Врублевский Ленинэй хоёр орденоор шагнагданхай. Мүн мэдээжэ болоhон машинист А. П. Воробьёвой үбсүүе Ленинэй мүн лэ хоёр орден шэмэглэдэг. Депогой главна механигаар ажаллаhан Илья Тарасевич Кихо Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртөө. Гүрэнэй шангуудай лауреадууд, машинистнүүд С. Д. Асеевэй, Д. М. Ягодинай нэрэ республика соогоо суутай болонхой.

* * *

ОН ЖЭЛНҮҮД үнгэржэл байна. Түмэр замшад дайшалхы. ажалай hайн hайхан ёhо заншалаа арьбадхаhаар. Эхэ оронойнгоо сүлөөтэ байдалай түлөө ами наhаяа үгэhэн. фронтдо баатар ухэлөөр унаhан нүхэдөө депогой хүдэлмэришэд мартадаггүй. Тэдэнэй нэрэ габьяаень мүнхэжүүлхэ, дайшалхы хэрэгүүдыень ходо доо hануулжа байха хүшөө. эндэ табигдаа. Депогой бүхы хүдэлмэришэд ажалhaa сүлөөтэй сагтаа үйлсэнүүдые, хүдэлмэриингөө газарые болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэри хээд. олоhон мүнгэеэ ниитын фонддо зорюулдаг байна.

Нимэ ёhо заншал деподо үниинhээ тогтонижонхой. Түрүүшын коммунис субботник. Хожомынь үнгэргэгдэhэн коммунис субботнигууд. Түмэр замшад субботнигуудта ходо.1 эдэбхитэйгээр хабаадалсажа. олоhон мүнгэеэ ниитын фонддо оруулна. Мүн жэл бүхэндэ социалис уялга абахадаа. городые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ хабаадалсаха, ажалhaa сүлөөтэй сагтаа хэды час эндэ ажаллахаяа тодорхойлдог юм.

Ажалдаа коммунис ёhoop хандахын түлөө мүрысөөн коллективэй дунда үргэнөөр дэлгэрээ. Депогой 800-аад хүдэлмэришэд коммунис ажалай ударнигай нэрые бодото хэрэгээрээ харюулжа ябана. Николай Ильич Бальцаковой даадаг слесарь-инструментальщигуудай бригадын коммунис ажалай коллектив гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэhэнhөө хойшо үнгэрhэн 10 жэлэй ой баяр ёhололой оршон байдалда hаяхан тэмдэглэгдээ.

Депогой залуушуул ахамад нүхэдэйнгөө баян дүй дүршэлые. hайн hайхан ажал хэрэгые үргэлжэлүүлжэ байhaap. Угаараа түмэр замшадай мэргэжэлтэй болоhон бүлэнэр эндэ үсөөн бэшэ. Түрүүшын коммунис ячейкэ эмхидхэhэн М. А. Червиковой хүбүүн В. М. Червиков паровозhoo тепловоздо hууhан түрүүшын машинист юм. Тэрэнэй хүбүүн. ахамад Червиковой аша хүбүүн Геннадий Владимирович мүн лэ электровозой машинист болонхой. Изюмцевтэнэй бүлэ — эсэгэнь хоёр хүбүүдтээ. Долбактан — эсэгэ ба хоёр хүбүүниинь, мүн бусад түмэр замшад эндэ гэр бүлөөрөө ажаллана.

Мүнөө депогой коллектив урданай ёhо заншалые арьбадхан баяжуулха, партиин XXIV съездын табиhан зорилго бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэжэ тэмсэнэ. Энэ табан жэлэй хугасаада деподо ажалай бүтээсэ 32.2 процентээр дээшэлхэ, локомотивуудай бүтээсэ 35,2 процентээр дээшэлхэ, ашаа шэрэлгын өөрын үнэ 12,5 процентээр хямдаруулха гэжэ хараалагдаа. Коллектив энэ зорилгоёо. нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байhандаа этигэнэ.

Локомотивуудые сүүдхэдээ 1000 километртэ жолоодон ябуулха гэhэн мүрысөөн ажалдаа коммунис ёhoop хандаха хүдэлөөнэй бодото үргэлжэлэл мүн болоно. Нимэ зорилгоёо бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы локомотивна бригадануудай. диспетчернүүдэй, заhабари хэгшэдэй анхарал хандуулагдана.

Хүдэлмэришэн ангиин таhаршагүй хүби болодог түмэр замшад оронойнгоо экономико хүгжөөхэ хэрэгтэ өөhэдынгөө туhа нэмэри оруулжа байна.

Э. ФАДЕЕВ,
Улаан-Үдын локомотивна депогой машинистын туhалагша.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭБДИ

Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай хүдэлмэрилэгшэд байрын гэрнүүдые түргэнөөр, hайн шанартайгаар барижа ашаглалгада тушааха гэжэ эрмэлзээнэ. Энэ хүсэл зорилгоёо бэелүүлжэ шаданашье. Манай барилгашад үнгэрhэн жэл соо 47 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байра бариха даабаряа 53 мянганда хүргэhэн байна.

Бидэнэр энэ жэл соо 51 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байра бариха даабаритайбди. Энэ даабаряа бэелүүлхын тула бүлта хүдэлмэришэднай эршэмтэй шангаар хүдэлнэ. Байгаша оной түрүүшын хоёр hapa соо 1.200 мянган түхэригтэ барилга хэхэ даабари-амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ. Бетоноор томо панельнэ хананууды хэдэг цехэй коллектив hайн шанартай продукци бүтээн гаргажа, социалис мүрысөөндэ эрхимлээ. Январь hарын дүнгөөр энэ цехэй коллективтэ (начальнигынь В. Н. Московенко) дамжуулгын Улаан туг барюулаа hэмди. Энэ түрүү коллектив февраль hapa соо бүри эдэбхитэйгээр ажаллажа, амжалтаяа арьбадхаа.

Манай комбинадай бүхта хүдэлмэришэд социалис мүрысөөндэ эрхимлэхын тула яhала оролдоно, бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ эрмэлзээнэ. Комбинадаймнай хүдэлмэришэд урдаа табиhан зорилгоёо бэелүүлжэ шадаха бээ гэжэ hанагдана.

З. ОСИПОВА.
Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай профсоюзай организациин түрүүлэгшэ.

ГАЗАРАЙ ЭЗЭН

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

Хүрбын совхозой хоёрдохи отделениин Доодо-Нуга гэжэ сабшалангай газар. Совхозой түб hуурин Тээгдэ тосхонhoo энэ нютаг тээшэ үглөө бүри нэгэ наhажаал хүнэй шаргада гү, али тэргэдэ мориёо хүллөөд шамдажа ябадаг. Январь hарын янгинамэ хүйтэн үдэрнүүдтэшье, хабарай хагсуу hалхинай боложо байбашье, июль—август hарануудай ааяма халуун үдэрнүүдтэшье, намарай аалин намдуухан сагташье тэрэниие энэл харгыдань харахат.

Энэмнай хэн гээшэб? Хоринин аймагай суута луговодуудай нэгэн Доржо Базарович Ракшаев болоно. Урдань арбаад жэл соо мал адуулагшаар удаань долоон жэлэй туршада тарян ажалай бригадын бригадираар ажаллаhан намтартай. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай эхилэмсээр. Буряад оронойнгоо бусад олон хүбүүдтэй хамта сэрэгэй албанда мордожо, түрэл ороноо, түрэhэн дайдаяа, арад зонойнгоо зол жаргалые немец булимтарагшадhaa хамгаалалсаа. Тэрэнэй дайшалхы зам 1943 ондо эхилээд, 1945 оной илалтын хабар Зүүн Пруссида дүүрэhэн юм. Үгы, дүүрэhэн гэжэ болохогүй. Үшөө 1945 оной намар япон империалистнуудтай оронойнгоо зүүн хилэ дээрэ тулалдаhан юм.

Алдар солын гурбадахи шатын орден, Германиие, Японииие илаhанай түлөө медальнууд Доржо Базаровичай үбсүүе шэмэглэнэ. Эхэ ороной эдэ орден, медальнууд хадаа Тээгдэ нютагай юрын буряад сэрэгшын баатарлигаар тэмсэhэнэй эли тодо гэршэ болоно бшуу.

Доржо Базарович Ракшаевай луговодоор ажаллажа эхилhээр найман жэл үнгэрөө. Мүнөө энэ нүхэр юhэдэхи хабараа Доодо-Нугын сабшалан дээрэ угтахань. Тиихэдэ — 1965 оной хабар нүхэр Ракшаев Доодо-Нугын сабшалангай 347 гектар газар даажа абаhан юм. Тракторист Цырен Цыбенов зургаан жэл соо таhалгаряагүй энэ нүхэртэй сугтаа хүдэлнэ. Доржо Ракшаев урдань тарян ажалда хэдэн жэл соо хүдэлhэн хадаа, газарта яажа хандахаб гэжэ мэдэхэ байгаа. Тиимэhээ нэн түрүүлэн бүхы сабшалангаа хорёолхо, шадаал hаа, hайнаар уhалха, үтэгжүүлгэ хэхэ гэжэ шиидэhэн юм. Тиигээдшье Доржо Базаровичай луговодуудай звеногой ажалай халуун хаhа эхилээ hэн.

Даажа абаhан 347 гектар сабшалангайнь 200 га уhалагдадаг. Сабшалангай гектар бүриhөө 8 центнер үбhэ хуряаhан байгаа. Тэрэ жэлдэ бүхы участогhaaнь хамта дээрээ 2.100 центнер үбhэ абаа hэн. Энээниие ехэ hайн үрэ дүн гэжэ тэмдэглэхээр бэшэ юм ааб даа.

Ажалай үдэрнүүд, он жэл hубарилдаhaap үнгэржэл байба. Луговод Доржо Ракшаев, суттаа хүдэлдэг нүхэдынь даажа абаhан газарайнгаа ургасые дээшэлүүлхын тула бодолгото болодог, hанаагаа зободог hэн. Тиигэхэ зуураа түрүүшын жэлдэ газараа яажа уhалhан, хаана хэды шэнээн үтэгжүүлгэ оруулhан тухайгаа тусхай дэбтэртэ тэмдэглээд, мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдэдэг, зүбшөөл заабари hуража абадаг байгаа. Республикын колхоз, совхозуудай бэрхэ луговодуудай ажалай дүй дүршэл тухай газетэнүүдтэ толилогдоhон материалнуудые анхаралтайгаар уншажа, ойлгоогүй юумэеэ мэдэхэ хүнүүдhээ асуудаг hэн.

Тэрэ намар газараа уhалдаг ханаабуудаа hайнаар сэбэрлээ. Үбэлэй хүйтэнэй эхилэмсээр, бүри шангаар хүдэлдэг болоо. Нэн түрүүлэн тошон халяаха ажалда онсо анхарал табидаг hэн. Үбэлэй янгинама хүйтэн үдэрнүүдтэ сабшалан дээрэ хүдэлхэ гээшэ тиимэ хүнгэн хэрэг бэшэ юм ааб даа. Теэд ажалша бэрхэ Доржо Базаровичай ударидадаг луговодууд урагшаа зоримгойгоор ажаллаа. Тэрэ үбэлдөө шадал соогоо тошон халяаба. Һургааг ехээр отолжо, хабартаа сабшалангаа хорёолоо. Тиихэдэ үбhэ hүрилхэ, шаргануудые хэхэ модо бэлэдхээ.

— Энэ Доржо үбгэжөөлнай унтаха нойргүй болошоо юм гү? Ходол Доодо-Нуга тээшэ харгылна. Тэндэhээ үлүү ехэ үбhэ абажа, совхозоо баяжуулхань гээшэ гү гэжэ хөөрэлдэдэг хүнүүдшье Тээгдэ нютагта байhан юм. — гэжэ Хүрбын совхозой профсоюзай рабочкомой түрүүлэгшэ В Б. Ринчинов hаяхан хөөрөө hэн. — Ажалша хүн даа. Оролдоhонойнь харюу уданшьегүй харагдажа, сабшалангай ургаса нигэжэ дээшэлүүлжэ болохоор ха юм гэжэ нютагай зон ойлгоhон байна.

Хойто жэлынь — 1967 ондо уhалагдадаг газарай гектарhaa 17 центнер hайн шанартай үбhэ хуряажа урмашаад, хүсэн дээрээ шэнэ хүсэ нэмэжэ, улам hайнаар хүдэлхэ гэжэ шиидэhэн байгаа. Сагай ошохо тума шадабаритай боложо, дүй дүршэлөөр баяжаа.

— Доржо Базарович, луговодоор ажаллажа эхилhээр арбаад жэл болобот. Энэ хүдэлмэридөө дүршэлтэй болоот. Ажалдаа ямар онол арга хэрэглэнэбта? — гээд hонирхоходомнай:

— Үбhэ ногооной баян ургаса абадаг болохоёо hанаа hаа, тон түрүүлэн сабшалангаа саг соонь уhалха хэрэгтэй. Хада гүбээлиг газар 3—4 дахин уhалха шухала. Тиигээд үтэгжүүлгэеэ зүбөөр, мүн лэ саг соонь хэрэглэхэ бологдоно, — гэжэ луговод Ракшаев тоб байса хөөрэнэ.

Энээн дээрэhээ хаража үзэхэдэ, Доржо Базаровичай ажалайнгаа гол нюусые зүбөөр ойлгоhон байна. Ушарынь юуб гэбэл, Хоринин аймагай нютагуудта жэл бүри шахуу ган гасуур болодог гээшэ. Тиимэhээ сабшаланда үтэгжүүлгэ хэжэ, саг соонь hайнаар уhалха хэрэг тон шухала удха шанартай.

Доржо Базарович участогайнгаа сабшалан түрүүшынхеэ май hарын эхеэр уhалдаг заншалтай. Тингэхэдээ тусхай сеялкээр минеральна үтэгжүүлгэ оруулдаг. Уhалагдадаг газарай гектар бүридэ 2,5—3 центнер аммиагай селитрэ, суперфосфат оруулдаг байхэ юм. Һүүлээрнь сабшалангаа борнойгоор борнойлдог. Түрүүшын уhалалгын hүүлээр 7—10 хоногой үнгэрөөд байхада хоёрдохиёо, эды шэнээн сагай hүүлээр, гурбадахияа ундалуулна. Хада гүбээлиг газарые 4 дахин уhалдаг байха юм. Тиигэхэдээ бүхы хүдэлмэреэ саг соонь, hайн шанартайгаар бүтээхын тула бүхы ... шадалаа, мэргэжэл ... ряа гарган оролдо... Үбhэ хуряалгын үе... сток дээрэ заабол ... даагшаар ажалладаг.

Юhэдэхи табан ... рүүшын хоёр оной ... Доржо Базарович ... тай hайнаар ажал... раа. 1971 ондо уhала... газарай гектар бүри... центнер, үнгэрэгшэ о... рай жэлдэ — 25 цент... hэ хуряажа абаа. Эн... рэhээ харахада, луго... хэр Ракшаев уhалагд... зарай гектар бүрин... сые найман жэл соо ... дахин дээшэлүүлhэн ... бшуу. Һайн даа, hай... гүүд! Иимэ дүнгүүд ... тал луговод Доржо Б... вичай оролдосотой ... ашаар туйлагдаа бшуу.

Һүүлэй хэдэн жэлэй ... шада нүхэр Ракшае... лай эрхим дүнгүүдые ... на гэжэ үшөө дахин ... тэмдэглэе. Наймадах... бан жэлэй үедэ hай... дүнгүүдтэй байh... түлөө нүхэр Ракшаев О... риин революциин орд... шагнагдаhан байгаа. ... тиихэдэ багша Лени... рэhөөр 100 жэлэй ой... рай медальда хүрт... Хүндэлэлэй хори гар... мотануудые Доржо Б... вич нарин нягтаар ха... жа ябадаг. СССР-эй ... гуулагдаhаар 50 жэл... хүндэлэлэй социалис ... сөөндэ онсо шал... суута луговод КПСС-... комой. республикын В... но Соведэй Президи... правительствын, обл... ведэй ойн баярай Хү... лэй грамотада хүртөө... доө, шагнал хайрнуу... даа.

Доржо Базарович ... табин юhэдэхиеэ гэ... ябана. Харахада хүнг... рюун зандаа, хүхюу ... тай. Түсэбтэ табан ... шиидхэхы ондо уhала... газарай гектар бүриh... центнер үбhэ абажа. ... участогhaaнь 6.000 це... hэ бага бэшэ үбhэ су... ха зорилго урдаа таб... Даажа абаhан участо... хорёо hэльбэн заhабар... тула 2.500 гаран h... отолоо. Үбhэ hүрилхэ ... гануудые хэхэ модо ... хээ. Үтэгжүүлгэшье ... жэ байна.

— Минеральна үтэ... гэ яhала hайн. Наг ... сабшалан дээрэ ... hаа. бүри hайн байха ... Нэгэдэхеэр, үб'энэй ... үнэ хямда байха hэн. ... дохёор, нэгэ участо... тагай үтэгжүүлгэ нэг... гаргаа hаа, 3—4 ... жэгдэ hайн ургаса ... бшуу. Үшөө тиихэдэ ... та эзэн хэрэгтэй ... даа. Тиигэбэл оро... үбhэнэй баян ургаса ... хал зэргэтэй, — гэжэ ... луговод хөөрэлдөөн... түгэсхэлдэ энеэбхилэн ... hэн.

Дайшалхы, амгалан ... бан ажалай хэдэн орд... лон медальнуудай ... Доржо Базарович Р... вай ажабайдалда ех... жаргал. ажалдань ... hайн амжалта хүсэе.

Б. ВАНЧИ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хү... **совхозой суута луговод ... Ракшаев.**

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВ

Макароной фабрикада...

Республикымнай нииславэл хото Улаан-Үдэдэ макароной фабрика бии болоhоор үнишье болоогүй. Теэд энэ предприятиин бүтээн гаргаhан продукци олондо мэдээжэ болонхой. Эндэ хоёр ондоо макарон, гурбан ондоо вермишель, олон янзын лапша болон бултадаа арба гаран продукци бүтээгдэдэг байна. «Улаан-Үдын макароной фабрика» гэhэн бэшэгтэй гурилай зүйлнүүд магазинуудай таг дээрэ удаан хэбтэдэггүй юм.

Энэ шэнэ предприятида бүхы ажал оньhон аргаар бүтээгдэдэг юм.

Комсомол басаган, фабрикын түрүү хүдэлмэришэн Эльвира Рахманина коллектив соогоо эршэтэ ажалаараа суурхадаг. Эльвира макарон болохо гурил зуураха, элдэхэ машинада хэрэгтэй холисонуудые мүнөө тааруулан хэжэ байна. Энэ ажал оньhон аргаар бүтээгдэнэ.

—Энэ ажалай оньhон аргаар бүтээгдэдэгшье hаа, хаража тааруулжа, шалгажал байха хэрэгтэй болодог,— гэжэ Эльвира хөөрэнэ.— Энэ машинамнай гурилые зуураад, таhалгаряагүйгөөр макарон болгон гоожуулдаг юм.

Энэ оньhон машинаhaa гоожон гараhан макарониие хатаахынгаа урда тээ тусхай түхеэрэлгэдэ тааруулдаг юм. Эндэ Мария Алексеевна Белоплотова хүдэлдэг. Белоплотова фабрика соогоо түрүү хүдэлмэришэн гэжэ суурхадаг юм.

Манай гурбадахи зурагта залуу басаган Марианна Поповае харанат. Марианна эндэ ажалладаг болоhоор үнишье болоогүй, теэд дүй дүршэлтэйхэн болонхой даа. Марианна басаган макарон хатаадаг машина хүдэлгэхэеэ байна.

Республикымнай залуу предприятинуудай нэгэн болохо макароной фабрикын коллектив Буряадай АССР-эй алдарта 50 жэлэй ойе ажалай бэлэгүүдээр угтахаар эрмэлзэнхэй. Фотокорреспондент А. Майтаевай буулгаhан энэ фоторепортаж ажалай түрүүшүүлтэй уншагшадаа танилсуулна.

ПРОДУКЦИИН ШАНАРЫЕ УЛАМ ҺАЙЖАРУУЛХА

Һайн шанартай продукци ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха гэhэн хүсэл зорилго республикымнай промышленностиин хүдэлмэришэд урдаа табина. Техническэ хиналтын таhагай хүдэлмэрилэгшэд продукциин шанарые наринаар шалгажа байдаг. Гүрэнэй стандарт болон хэмжүүрэй түхеэрэлгэнүүдые шалгадаг Буряадай лабораториин инженерно-техническэ мэргэжэлтэд продукциин шанар hайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал табидаг. Тус лабораториин мэргэжэлтэдэй үүсхэлээр hаяшаг техническэ хиналтын таhагай хүдэмэрилэгшэдэй суглаан үнгэргэгдэhэн байна. Завод, фабрикануудай олон түлөөлэгшэд энэ суглаанда хабаадалсаа.

Суглаан дээрэ гүрэнэй стандарт болон хэмжүүрэй түхеэрэлгэнүүдые шалгадаг Буряадай лабораториин инженернүүд И. Е. Сергеев, В. К. Бурдуковский, А. С. Белоброва гэгшэд үгэ хэлэжэ, продукциин шанар улам hайжаруулха талаар дурадхал зүбшэлнүүдые хэлэhэн байна.

И. МАРАКТАЕВ.

ТУЙЛАҺАНААРАА ҺАНААГАА АМАРАА Г...

Абтаhан продукциин өөрын үнэ сэн ажахы бүхэнэй үйлэдбэриин толи боложо үгэдэг. Бага гаргашатайгаар ехэ продукци абадаг ажахынууд ашаг олзотойшье, экономико болон соёлойшье талаар хүгжэнги байдаг ааб даа. Мал ажалай продукци абалгын гаргаша хорооhоной ашаар Саянай совхозой hаалишад, малшад үнгэрhэн жэлдэ hайн амжалта туйлаа. Тус ажахын hаалишад нёдондо бүхыдөө hааhан 29177 центнер hүнэйнгөө 16094 центнерыень гүрэндэ тушааhан юм. Тиигэжэ 398.500 түхэригэй олзо оруулжа, түсэбhөө гадуур hү тушааhанайнгаа түлөө 45 мянган түхэригэй нэмэлтэ олзо абаhан байна. Энэ амжалта, гол түлэб үнеэдэй ашаг шэмые дээшэлүүлhэнэй ашаар туйлагдаа.

Илангаяа Нугын, Харбяангуудай ба Загтадай hаалиин фермэнүүдэй hаалишад болон малшад оролдосотой hайнаар ажаллажа, hү hаалияа урзанда жэлэйхиhээ 1000 центнерээр үлүүлhэн байна. Тиихэдэ Нугын (даагшань А. Ж. Сотников), Харбяангуудай (даагшань Б. Н. Арбалжинов) фермэнүүдэй hаалишад үнеэн бүриhөө 2000 мянганhaa дээшэ килограмм hү haaraa юм.

Теэд юрэнхыдэнь абажа харахада, юhэдэхи табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ совхозой hаалишад болон малшад ниитынгээ малай үбhэ тэжээлээр хэды дутамагшье hаань, hү hаалияа нэмээнэ. Жэшээлбэл, хэрбээ 1972 оной эхеэр бүхыдөө 1397 центнер hүн абтаhан байбал, байгша оной январь hарада 1633 центнертэ хүргэгдөө. Тус ажахын hаалишад бии байгаа тэжээлээ гамтайгаар гаргашалжа, буйлуулан, эдюулдэг болоhонhoo hаалияа нэмээнэ гэхэдэ алдуу болохогүй. Юуб гэхэдэ мүнөө фермэнүүдэй hаамхай үнеэдтэ сүүдхэдэ тус бүридэнь 10 килограмм силос, 2 килограмм үбhэ, хахад килограмм талха тарянай зүйл үгтэнэ гэхэ гү, али бүхыдөө тэжээлэй 6,7 единицэ үгтэнэ. Энэмнай мүнөө үеын байдалаар бага гэхын аргагүй. Тиимэhээ согсолон харахада, энэ ажахын hаалишад, зоовет мэргэжэлтэд болон фермэнүүдые даагшанар hү hаалияа бүри ехээр дээшэлүүлхэ аргатай гэжэ хэлэлтэй. Лаблан хэлэбэл, тус совхозой Нугын фермэ бусадта тон адли байдалтай байбашье, үнеэн бүриhөө сүүдхэдөө 8,5 килограмм hү haaraa. Харин хүршэ болохо Загтадай, түбэй, Харбяангуудай, Охор-Шэбэрэй, Улаан-Горхоной hаалишад энэ хугасаа соо үнеэн бүриhөө оройдоол 5—6 килограмм hү абана. Ушарынь хадаа совхозой hаалишад үбэлэй сагта ехэ hү hаахын түлөө hаналаа үшөөл табинагүй гэжэ тэмдэглэлтэй. Эдэ гүүртэнүүдтэ зоотехническэ эрилтэ сахигданагүй, ажалайнь эмхидхэл hанаhанда хүрэнэгүй. Мүн hайн үнеэдээ илгаха, үлэмжэ hайнаар эдеэлүүлхэ хэрэгтэ анхарал хандуулагданагүй, hолоомо, талха эдюулнэгүй. Мүн совхозой hаалишад харюусалгата ажал... харамжагүйгөөр хан... элирүүлэгдэhэн ... теринарна заабарии... гээр хазагайруулжа, ... муугаар эмхидхэhэн... тэнүүдэй коллектив... hүнэй шанар урдахи ... дэйхиhээ hураггүй ... Жэшээлбэл, мүнөө ha... нэйнь тоhолиг 3,5 ... hээ дээшэлнэгүй, ... ГОСТ-ын эрилтэдэ ... гэхэ гү, али гол түлэ... градус гашалангиртай ... шаажа, бүхыдөө 21... гэй гарзада ороо. Эн... гэбэл, олонхи hаали... дээ hаахаhaa ури... гыень аршанагүй, ... гануудаа hайса ... угаанагүй гээшэ. Ти... тушаажа абадаг ... соонь ариг сэбэрэй ... хиғданагүй бшуу.

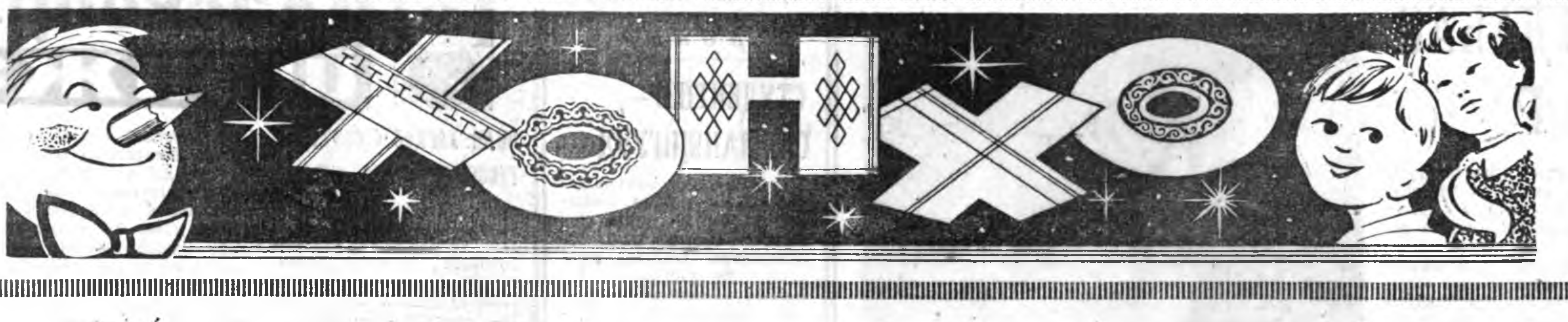
Гурбадахяар, ехэ ... хын тула түүаллаhaн ... саг болзортонь ... аргаар үрэжүүлээ... руу... үйе оролдохо ... Теэд совхозой гүү... энэ ажалай ямараар ... дажа байhыень согс... рахада, баhал hуж... шоо.

Саашадаа hү hаа... ри ехээр дээшэлүүл... нарыень эрид hай... тула совхозой хүд... шад, мэргэжэлтэд, ... даагшанар, hаалиш... hан дутагдалнууд... усадхаха аабза гэжэ ... на.

Б. ЯБЖ...
манай ...

Түнхэн.

№ 33

...гшадай анхаралда

НЮТАГАА СЭСЭРЛИГ БОЛГЫТ!

...итан зон гэашэ алтан ...имнай арюун хонгор, ...имнай далай хэзээдэ ...аг байhай, сэнхир хүхэ ..., сэсэг набшын дунда ... hyyhайбди, хада уула... ...ай ой модоор бүрхөөгөө... байhай даа гэжэ hанадаг ... даа. Баярые амасажа, ... юумэ хододоо үзэжэ, ...а байhайб гэжэ. hанаха... ...үн, юрэдөө, үгы юм ааб... ...имэ hаналайнь хүсэлдэ... ...айдаг hаа, ургамалнуу... ...даhaa ямар юумэнүү... ...аангаая ехэ шэмэг бо... ...габэл, минии hанахада, модон, уhан, хада гурбан ...газаар. Теэд ой модоёо ...а хэрэг гэмтээдэг, уhаяа ...адаг хүнүүд бии гэжэ ...нүүдтэ яhала бэшэдэг ...кой. Ф. Энгельс «Байгаа... диалектикэ» гэжэ ном ... «адагуусан түрэлтэн ... мэдэхэ бэшэ хадаа ... газарай ургамалнуудые бүри муһэн үгы хэжэрхинэ... Грецидэ ямаадынь жэжэхэн модонуудые хюда хюдаhaap, бүхы хадануудыень нюсэгэн болгожорхёо» гэhэн байдаг. Адагуусан амитан хэhэн үйлынгөө хойшолонгые мэдэхэ бэшэ хадаа тиигэнэ гээшэ ааб даа. Хүн аад, адагуусантай адли тэнэг ааша гаргажа ябаха гэжэ яаха юм? Энэ асуудал тухай яhала бэшэгдэдэг, хэлсэгдэдэг хадань саашань дэлгэрүүлхэгүйб. Би мүнөө нэгэ зүйл тухай хэлэхэм.

Хүдөөгөөр ябахадаа харахада, колхозой тосхонууд, аймагуудай түб hууринуудта таримал модон тон хомор, ганса нэгэн лэ айлай газаагуур абэр-табар модон hуулгаатай байха юм. Машинануудай ябахада, огторгойдо түлама гэхээр тооhон хүрбэгэнэжэ, гэрнүүдынь тооhондо дарагдажа хуаа болошоhон байдаг. Хүн зон тэрэ тооhoop амилна гээшэ ааб даа. Минии hанахада, гэрнүүдэйнгээ хажуугаар модо ургуулаад байгаа hаа, тооhониинь сарагдаха hэн. Тэрээнhээ гадна тосхонууд жэгтэй ехэ шэмэгтэй байха hэн.

Модо ургуулха гээшэ ехэшье хүндэ ажал бэшэл даа. Хүүгэд лэ энээниие бэедээ даажа абыт гэхэ байнаб. Хүн бүхэн өөр өөрынгөө гэрэй газаа 15—20 модо тарихадаа, орой диилэжэ ядахагүйт. Шадабал, хоёр зэргээр (рядаар) тариха. Бү зүрхэсэгты. Энэ бэшэгые хананхалжа уншаад, хөөрэлдөөд, бодожо үзэгты. Энэ ажалые заал hаа, нэгэхэн жэл соо дүүргэхэ гэлтэгүй ха юм.

Хайшан гээд энээниие дүүргэхэб? Хүрэ хүрэhөөр энэ үбэлдөө хорёогойнь модо бэлдэхэ ёhотой. hайнаар хорёолоогүй hаа, тарималнуудтнай уданшьегүй hалашаха. Нюдэнэй. хужар, сээжын баяр болгохын тула тиимэ тарилга хээ хадаа хорёоень сэбэрхэнээр хэхэ ёhотой. Штакетнигээр лэ хорёолоо hаа, дээрэ бэшэ гү даа. Элдэб годи-бэди гэшүүhэтэй, бүдүүн, нарин модоор нюдэ бүрлэhэнэй хэрэггүй. Нарhан, шэнэhэн мэтын сэхэ модоор бариха хэрэгтэй. Колхоз, совхозуудые ударидагшад энэ хэрэгтэтнай туhалжа, модо үгэхэ, пилорамадаа тэрэнээ заhажа үгэхэ юм бэшэ гү? Майн арбаадаар нүхэнүүдыень малтажа, досоонь хуушан, хэдэн жэл болоhон шэбхэ адхаад, модонуудаа hуулгахые мэдэнэ аабта даа. Зунай сагта тэдэнээ хэды дахин уhалха хэрэгтэй. Хашаагайнгаа хажуу тээhээ 2—3 метр тухай зайтайгаар тариха: ябганай харгы гаргаха шухала.

Ямар модо тарихаб? Хамаагүй. Мойhон, улир, долоогоно hаа, ехэл hайн байгаа. Мойhоной яhыень булажархихада, хойто жэлынь метр шахуу үндэртэй болошоод байха, 3—4 жэл болоходо 3—4 метр болоод, жэмэсээ үгэжэ эхилдэг юм. Ранет олдодог болоо ха юм даа. Энэшье мойhондо адляар ургадаг. hанаад үзэгты: майн hүүлээр, июнь соо тэдэтнай ягаан, сагаан сэсэгүүдээр хушагдашоод, hайхан үнэр анхилжа байхадаа, ямар гоё гээшэб! Сирень, бузина гэжэ сэсэгэй модонууд бии. Эдэниие ургуулжа, зондо тараадаг питомник бии бшуу даа. Тон ядахадаа, бургааhан уляаhан хоёроошье таряа hаа болохо ха юм даа. Нарhан, шэнэhэн, хуша мэтэ модонууд гоёл даа. Теэд удаан ургадаг лэ муутай. Тарихадал болохо юм ааб даа. Хоёр, гурбан метр болоhон модо тариха гээ hаа, үндэhыень лэ ехээр нарилха юм. Намар, газарай томуусажа байхада, тойроhон шоройтойнь малтажа абаа hаа, үндэhэниинь гутадаггүй гэдэг.

Нигэжэ ургуулжа шадаа hаатнай, эхэ, эсэгэнэр, аха, эгэшэнэр, нютагай зон ехээр баярлахал даа. Хожомынь, ехэшье удаан болонгүй, өөhэдөө наhаяа хүсөөд, заримантнай ондоо газарта байдаг болоод, нютагаа ерэхэдээ харахат. Бүри хожом үбгэ наhан болохот. Тиихэдээ тосхоной нэгэ үзүүрhээ нүгөө үзүүр хүрэтэр ногоон набшаhаар хушагдашаhан модонууд жэрбылдэжэ, тэдээндэтнай шубуу шонхорой жиияжа, хүхын донгодожо, зүгынүүдэй хүнхинэлдэжэ байхые харахадаа, энэ манай хэhэн ажал гэжэ hанахадаа, сэдьхэлтнай ямар ехээр ханаха гээшэб!

Энэ бэшэгыемни хамтаараа уншажа зүбшыт! Багшанар, комсомолой эмхинүүд бэеэ абаад байхагүй аабза гэжэ найданаб.

Лодон ЛИНХОВОИН,
РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша, пенсионер.

«...Шайбо-оо, шайба!».

Шааяыш даа, шаргами ай!

Гулабхаанууд, эдеэлэгты.

...hонирхолтой хэшээл.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото

Ж. ЗИМИН

Дэбтэр

Дэбтэр соошни
Бэшээтэй
Дэмы үгэнүүд
Бэшэл даа.
Дүримүүд, шүлэгүүд,
Жэшээнүүд —
Дүүрэн дэлхэй
Эрдэм лэ,
Дуунууд, зурагууд,
Даабаринууд —
Далай ехэ
Эрдэм лэ.
Эндэ байhан
Дэбтэрыш
Иража хараад
Үзэебди.
Жэгдэ бэшэгэй
Орондо
Жэрхын мүрнүүд
Жэрынэ,
Гоё зурагай
Орондо
Готирхойлно
Могойнууд.
Булангуудынь
Нугалнаш
Булай hалан
Байнаш даа.
Эрмэгыень
Элээнэш,
Элдин аляа
Гээшэшни.
Шурд байса
Шуулахадаш
Шуhам байшан
Алдаба.
Хахалхадаш
Хуудаhадынь
Хуухым үбhэн
Арбайна.
Аматай hаа
Дэбтэрнүүдш
«Ада шүдхэрш» —
Гэхэл hэн.
Гартай хадаа
Тетрадьнуудш
Галаар шамай
Хайрахал hэн.

ХЭШЭЭЛ НААДАН

Нахигар нарин
Найманhаа
Хотигор хоёрые
Хороогты.
Дохолод гэhэн
Долоон дээрэ
Нүтэгэр нэгые
Нэмэгты.
Табхагархан табаар
Гудагар гурбые
Үсхэгты.
Зүб лэ хадань
Зүрхэндөө
Хадуугты даа
Хатуугаар.
Буруу хадань
Бү орхигты,
Баhа дахин
Бодогты.
Арбай томо
Арбанhаа
Дахуул дүрбые
Абагты.
Шашалдангүй
Шалгагты,
Зааханш алдуу
Заhагты.
Ехэлэг юhые
Ёhотойхоноор
Гурбан хубида
Хубаагты,
Халта буруу
Гарhа hаань,
Үсхөөд hайнаар
Үзэгты.
Хоёрдохи «а»-гай
Хандамаа
Хатуу шангаар
Багшалаад,
Табатай заахан
Үхибүүдтэ
Тоо бодолго
Үзүүлнэ.
Жэшээнүүдые
Бодуулжа,
Журам дүрим
«Һурагшадтаа»
Һургуулжа,
Хандамаа
Һонихон наада
Һанаба даа.

Гунга ЧИМИТОВ

ШУШЕНСКДА

Шу-шу-шу! —
Шуяатайхан голой нэрээр
Шушенск тосхон алдаршаа бэлэй.
Байгаалимнай үдэн биирээр
Баттүй hайхан тоhон шэрээр
Хада майлые шэмэглэбэ.
Хабарай саг нигэжэ ерэбэ.
Шу-шу-шу! —
Шулуун hабаараа гол горход
Шумар түргөөр халин урдаа
Шуты шэбэр соо ороходо,
Шуран солбон шубуу шонхор
Абяа үгэлсэн, пишагашалдаа.
Аажам хабарай шэнжэ энэл даа.
Шу-шу-шу! —
Шуналта абьяас гэнтэ ерэдэг,
Шуургата бодол гэнтэ түрэдэг.
Эндэ — Сибирийн заахан тосхондо
Эхэ Россингаа ерээдүйе тодоор
Багша Ленин хаймадан хараа hэн..
Байгаали дэлхэй тингэжэ hалбараа hэн.

БҮРГЭДЭЙ ХҮБҮҮН

Бүрэнхы үүр хираанаар
Бүргэд хүбүүгээ hэрюулбэ.
Бүдүүхэн hабараараа
Бүтүүхэн хүбүүгээ түлхибэ.
— Бодо, хүбүүмни, бодо даа,
Бохинижо хэбтэхэ гээшэмнай
Абагар үбhэн соо уургайтай
Ангир шубуудай хэрэг лэ.
Хүбүүн, бодо даа түргэхэн,
Хүйтэн дуулим агаартай
Хүхэ манхан тэнгэри
Хүлеэжэ байнал шамайе.
Хүйтэхэн шүүдэрэй дүhалаар,
Хүбүүмни, нюдэеэ аршаадхи,
Саадахи бүлюу шулуунда
Салир хушуугаа хурсадаадхи.
Жүргэмэлэй гараагүй
Жэгтэй үндэр дээрэhээ
Алтан дэлхэйе харахамни —
Аза жаргал гээд мэдээрэй...
Энэ газар дайдада
Эзэнэйл түлөө түрөөб гээд,
Хүбүүмни, ойлгожо абаарай,
Хүүесэ ниидэн ябаарай!

Радио, хүгжэм, шүлэг...

Репортаж

Ацагадай hургуулида хүрэжэ ошоходомнай, зургаадахи хэшээл ябажа байба. Коридор соо орохолоор, энэшье, тэрэшье классай үүдэнэй саанаhаа багшанарай ном заахань соностоно. Коридорой шэмэглэл hайхан. СССР-эй байгуулагдаhаар табин жэлэй ойн урда тээ хүмүүжүүлгын горитой хүдэлмэри хэгдээ юм ха гэжэ тухайлхаар.

Директорэйнь кабинет соо оробобди. Һургуулиин директор — Денис Доржиевич Галданов коллективэйнгээ хэжэ байhан хүдэлмэри тухайда даруугаар хөөрэнэ.

Хэшээлэй дүүрэхэ багта гэнтэ радиогоор дохёо соностоод, нимэ үгэнүүд дуулдаба:

— Анхаран шагнагты! Анхаран шагнагты! Долоон хоногтоо нэгэ удаа агаарай долгиндо гарадаг радиогазетээ шагнагты!..

Хүбүүн басаган хоёр бээбээ hэлгэжэ байгаад, hургуулидань долоон хоногой турша соо болоhон hонин тухай хөөрэбэ. Гадна hургуулиин интернадта байрладаг hурагшадай хэниинь hайнаар номоо үзөөб, хэн залхуурааб, гурим хазагайруулааб гэжэ хэлэгдэбэ. Нэрээ муугаар дурдуулагшадта тиимэшье аятай бэшэ байгаа ёhотой.

— Үнгэрhэн долоон хоног соо дежурлаhан 10-дахи класс тус дамжуулга бэлдэбэ, — гэжэ басаган хоолой хэлэбэ.

— Микрофоной урда уншагшад — Дондоков Галсан Цыдендамбаева Дарима хоёр...

— Дежурлаhан классууд радиогазетээ бэлдэжэ гаргадаг гуримтай гү? — гэжэ асуугдаба.

— Тон зүб. Дежурна класс долоон хоногой турша соо материал суглуулжа, hүүлдэнь тэрэнээ бэлдэжэ гаргана. Ахамад классууд тэрээндээ тоти болонхой ааб даа. Багашуулда багшанарынь туhалдаг, — гэжэ директор бидэндэ ойлгуулна.

Үдэhөө хойно үнишье болонгүй, баяанай абяан дуулдаба. «Адуушанай дуунай» аялга урдажа хүбүүд, басагадай тодожо абан дуулахань элеэр соностобо. Гайхангяар нюур нюураа харалсахадамнай, Денис Доржиевич миhэд гээд:

— Арбадахи класс репетицэдээ суглараа хаш даа. Малшадта айлшалхаяа концерт бэлдэжэ байнхай hэн,— гэжэ элируулбэ. Репетицын түгэсэхэ багта арбадахи класста орожо ерэбэбди. Һурагшад хадаал hурагшад. Зогсожо байгаашадынь бэеэ зэhээдхинэ. Һуугаашадуулынь хүл дээрээ hард бодоодхибо.

— Сайн, hурагшад!

— Сайн!

Мүнөө жэлдэ hургуулитаяа хахасажа, ажабайдалай үргэн харгыда гарахаяа байhан арбадахиинхид томоозогойнууд даа. Будүүн хүн шэнгеэр hургуули тухайдаа, класс тухайдаа хөөрэнэ. Зарим заримдаа үхибүүн зангынь бултагад гэнэ.

— Үбэлэйнгөө амаралта соо бидэ Ташкент ошообди, — гэжэ сагаахан шарайтай нэгэ басаган тон лэ үхибүүн янзаар хэлэжэрхибэ. Нүхэдынь тэрэнээ харан энеэлдэбэ. Тиигээд үбэлэй амаралтын үедэ Ташкентээр, Самаркандаар, Бухрагаар ябажа ерэhэн тухайдаа хөөрэбэ.

— Ташкентын 71-дэхи hургуулида хүрөөбди. Тэндэхи hурагшад бидэнэй угтамжада хани барисаанай үдэшэ үнгэргөө. Узбек хатарнуудые хаража, дуунуудыень шагнажа сэнгээбди. Бидэ буряад дуунуудаа дуулажа үгөөбди. Дондоков Галсан манай классай баянист гээшэ. Узбек нүхэднай багшанартамнай узбек оройбшо бэлэглээ. Бидэ Байгалай уhа булхагар шэлнүүд соо хэжэ абаашаhан аад, тэрэнээ бэлэглээбди, — гэжэ Дарима басаган хөөрэбэ.

— Путёвкын мүнгэ гэртэхинтнай үгөө гү?

— Үгы даа. Бидэ совхоздо хүдэлжэ, өөhэдөө 500-аад түхэриг олообди, — гэжэ үхибүүд ойлгуулба. — Дунда Азяар аяншалhан тухайдаа альбом хэжэ байнабди. Тэрэмнай бидэнэй hүүлээр hургуулидаа үлэхэ юм...

Ацагадай hургуули Загарайн аймаг соо гансахан буряад hургуули юм. Анхандаа 8 жэлэй байhанаа 1971—1972 онуудай hуралсалай жэлдэ дунда болгогдоhон. Тэндэ 1-дэхиhээ эхилээд, 10-дахи хүрэтэр буряад хэлэ, литература заагдана. Шүлэг, зохёол бэшээд туршадаг эдиршүүл олон юм ха. Мүнөөдэрэймнай «Хонходо» тэрэ hургуулиин 8-дахи классай hурагша Тарба Доржиевай шүлэг толилогдобо. Тарбын шүлэгүүд hонирхолтой. Нютаг тухай олон шүлэг бэшэhэн байна. Яhала хурса нюдэтэй хүбүүн хаш гэжэ тухайлхаар. Хожомоо уран зохёолшо болоошьегүй hаа, түрэл нютагаа сэгнэдэг, уран сэдьхэлтэй хүн болохо гэжэ найдахаар.

Ц. ЦЫРЕНОВА.

ХОТОГОР НЮТАГНИ

Хотогор hайхан нютагайм
Намжаа ногоон талада
Тарган тобир малнай
Таран бэлшэн ябадаг лэ.

Хотогор — түрэhэн
тоонтымни
Хангай үндэр хаданууд
Ягаан наранай туяагаар
Яларан толорон байдаг лэ.

Хүжэ ногоон шугы соонь
Хүхы шубуун донгододог,
Жиирэй бүтүү бургааhан
соонь
Жэжэхэн шубууд шуунадаг.

Уhаар тунгалаг горхонууд
Урдажал шааяжал байдаг,
Алтан хашарhата загаhаа
Арюухан долгёороо
үлгыдэдэг.

ХАШАЛГҮЙХЭН ҺУРАГША

Буладхан гуурhаяа
хухалжархёод,
Булхайжа hууханань
hонигүй.
Бултанай энеэдэн
болонхой,
Бархиржа hууханань
аягүй.

Үзэдэг номоо хахалжархёод
Үрзыжэ hууханань ямар
бэ?
Хэшээлhээ ходол таhаржа,
Хэдэрээр ябаханань ямар
бэ?

Олоной урда гаранхай,
Улайжа зогсонол тэрэмнай.

Годигорхон хоёрые
абанхай,
Гонгинон ябаханань аягүй.

Басагадые сохижо
бархируулаад,
Бахархан гүйхэдөө
hэшхэлгүй,
Багахан хүүгэдые
бадашаад,
Бардамлан байхадаа
эшэнэгүй.

ТАРБА ДОРЖИЕВ,
Загарайн аймагай Ацагадай дунда hургуулиин наймадахи классай hурагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ереэдүйн чемпионка. П. БУРМАКИНАЙ фотоэтюд.

Аюуша хүбүүнэй аргамжаар шоно бариhан тухай

Онтохон

...ашангын айлай хойто за... хүндын эхиндэ Абидатан ...э үгытэй бүлэ ажаhуудаг ...ха. Абидатан Аюуша гэ... ганса хүбүүтэй байhан. ...гшэниинь Должод гэжэ нэ... ...эй hэн. Хони ямаа барижа, ...тарагаарнь хоолойгоо тэ... ...г, заа-зуу агнуури хэ... ...hэн гэхэ. Абида... үбгэн Аюуша хүбүүнэйнгээ арба наhа гүйсөөгүй байхаhаа ой тайгаар дахуулдаг болоо. Хүбүүниинь зоримгой, ан гүрөөлhөө айхагүй, гартаа дүйтэй, урьха, занга табидаг байгаа. Тэрээндэнь эсэгэнь баярладаг, хүн болохо багаhаа, хүлэг болохо унаганhаа гэдэгэй ёhoop, манайшни Аюуша бэрхэл хүн болохо даа гэжэ Должод хүгшэндөө хэлэдэг болоо.

Хүндын эхинэй ой соо шоно нүхэн бии болоод, Абидатанай хурьга, эшэгэ абаад лэ ябашадаг болобо. Иигээд байхада ямар хэмжээ абаха ёhотойб гэжэ Аюуша хүбүүн бодоод, нэгэтэ үдэшэлэн нэгэ эшэгээ абаашажа, захын модондо аргамжаар уяад, өөрөө модон дээрэ гаража, аргамжын үзүүртэ урга хээд, нүгөө үзүүрыень модонhоо уяад hууба.

Удааншье болонгүй, хүндэ руу хүхэ шоно буужа, аргамжаатай байhан эшэгэн тэхэдэ сэхэ ерэбэ. Шоно мэхээ гаргажа, абаhаар тэхые hабардажа бархируулангүй, харин тэрээнтэй наадаhан мэтэ ааша гаргажа байхадань, модон дээрэ hууhан Аюуша ургаяа шоной хүзүүндэ саб байса угалжархиба. Шоно даб гэжэ харайхадаа хоолойгоо боогдожо, Аюуша хүбүүндэ аргамжаар баригдаhан юм гэдэг.

Т. МУНКУЕВ,
пенсионер.

БУРЯАДШАЛАГДАҺАН ЗҮЖЭГ

Ородой агууехэ драматург А. Н. Островскиин түрэһөөр 150 жэлэй ой апрелиин 12-то гүйсэхэ юм. Тэрэ ехэ ойе угтуулан, Х. Н. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай коллектив «Олзотой тушаал» («Доходное место») гэһэн зүжэгыень найруулан табиба. Мартын 10—11-дэ театрай сценэ дээрэ Островскиин геройнуудай буряадаар дуугаралсахые хүн зон альга ташан угтаа.

«Олзотой тушаал» хадаа буряад драмын театрта табигдаһан агуу зохёолшын гурбадахи зүжэг мүн. Энээнһээ урда тээ «Залинта аадар» («Гроза), «Хиитэй мүнгэн» («Бешеные деньги») гэһэн зүжэгүүдынь табигдаһан байгаа.

А. Н. Островский өөрынгөө зохёолнууд соо хаанта үеын Россида һайхан сэдьхэлтэ хүнүүдые гам хайрагүйгөөр дэбһэдэг мунхаг харанхы байдалые зоригтойгоор шүүмжэлдэг байһан.

«Олзотой тушаал» гэжэ пьесээ А. Н. Островский 1856 ондо бэшэһэн юм. Тус зохёол соогоо наһаяа эдиһэн генерал Вишневский гэгшэһээ эхилээд, «һахалаа ургаадүй» залуухан чиновнигуудые харуулжа, тэдэнэй дунда дэлгэрһэн муу муухай абари зангые, жэшээнь, эдилгэ абадаг заншалые, һаймһаралга мэтые хурсаар шүүмжэлһэн байдаг. Зуун хорёод жэлэй саана зохёогдоһон пьесые мүнөө табихадаа, театр ямар зорилго урдаа баряаб? Энэ асуудалда зүжэгые найруулан табиһан РСФСР-эй габьяата артист С. Д. Будажапов ингэжэ харюусана:

— Жадовай образоор дамжуулан, өөрынгөө үзэл бодолдо, нангин этигэлдэ заяандаашье урбажа болохогүй юм гэһэн бодолые хурсадхан харуулха зорилго табигдаа юм...

Яһалашье зүб зорилго табигдаа гээшэ ааб даа. Гэбэшье эдилгэ абадаг хүнүүдые зада шүүмжэлхэ гэһэн авторай зорилго баһал үнэтэй. Юуб гэбэл, эдилгэ абаха дуратайшуул эндэ тэндэ мүнөөшье ушардаг бэшэ аал?

Анха түрүүн тус зүжэг Бага театрай сценэ дээрэ амжалтатайгаар табигдажа, олонитын зүгһөө һайн сэгнэлтэдэ хүртэһэн юм. Жэшээнь, зүжэгэй гол геройнуудые ородой театрай түүхэдэ ороһон П. М. Садовский, К. Н. Рыбаков, С. В. Шумский, А. А. Остужев, О. О. Садовская, Е. М. Садовская болон бусад суута актёрнууд наадаһан юм гэхэ. Тэрэнэй һүүлдэшье тус пьесые нэрэтэй түрэтэй театрнууд табидаг байгаа, мүнөөшье табиһаар.

Харин буряад хэлэн дээрэ табигдаһан «Олзотой тушаал» хэр гээшэб? Нэн түрүүн хэлэн тухайдань хэлэбэл, иимэ байна: ородһоо оршуулагша Ц. Г. Шагжин, зүжэгтэ наадаһан артистнар нилээн ехэ оролдолго гаргажа, Островскиин геройнуудые үһан буряадаар дуугаргажа шадаа. Тиихэдээ чиновнигуудай хэлэнэй өөрсэ янзын шэнжые буряад дээрэ харуулхаяа оролдоһониинь һайн. Жэшээнь, Белогубов саарһа буулгажа бэшэхэ даабари Юсовһээ абахадаа, ингэжэ дохилзоно: **«Би, Аким Акимыч, ойлгожо байнаб-с. Бүхэли һүниндөө һуужа, сэбэрхэнээр бэшэхэб-с».**

«Олзотой тушаал» гэһэн зүжэгтэ Буряадай АССР-эй арадай артист, РСФСР-эй габьяата артист Г. Ф. Лосев (Аристарх Владимирович Вишневский), Буряадай АССР-эй габьяата артистка В. И. Амханова (Анна Павловна), М. Г. Елбонов (Василий Николаевич Жадов), Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Б. Г. Аюшин (Аким Акимыч Юсов), Ц. Б. Цырендоржиев (Онисим Панпилыч Белогубов), М. Бальжинимаев (Антон), Буряадай АССР-эй габьяата артистка Н. Ц. Шагдарова (Фелисата Герасимовна Кукушкина), Н. Г. Токуренова (Юлинька), Л. Л. Дугарова, (Полина), А. В. Нечкина (Стеша), В. И. Кондратьев (Мыкин), Буряадай АССР-эй габьяата артист В. Г. Самандуев (Досужев) болон Ч. Ц. Гуруев, К. Мункуев, Ф. А. Иннокентьев, Б. Ц. Будаев гэгшэд наадаа.

Тус тэмдэглэл хадаа шүүмжэлхы шэнжэлэл бэшэ, харин харагшын мэдээсэл. Тиимэһээ театрай, искусствын шэнжэлэгшэд өөһэдынгөө үгые хэлэжэ, ёһотой сэгнэлтэ үгэхэ бэзэ гэжэ һанагдана. Зүгөөр агууехэ зохёолшын түрэһөөр 150 жэлэй ойдо театрай коллектив һайн бэлэг бариба гэхээр. Гадна республикынгаа 50 жэлэй ойе угтахаяа бэлдэжэ байха үедэ ород классикын эрхим зохёолой нэгые түрэл хэлэн дээрээ найруулан табиһаниинь һайхан байна.

Ц. ДОНДОГОИ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: зүжэгһөө буулгагдаһан сценэнүүд.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Нютаг нютагай һонин

СТУДЕНТНЭР—САКМАНЩИГУУД

Буряадай хүдөө ажахын институдай ветеринарна, зоотехническэ факультедүүдэй студентнэр үнгэрэгшэ жэлдэ һуралсалайнгаа практика гарахадаа, Мухар-Шэбэрэй, Хэжэнгын аймагуудай хонидые искусственна аргаар үрэжүүлэлсэһэн байгаа. Тиихэдээ эдэнэр арба мянган хони искусственна аргаар үрэжүүлһэн юм. Харин мүнөө... ерээдүйн ветеринарна врачнууд, эрдэмтэ-зоотехнигүүд болохо эдэнэр лэ дахинаа дурсагдагша аймагуудай ажахынуудта, хаана, али колхоз, совхозуудта үрэжүүлгын хүдэлмэри хэһэн байгааб, тэрэл ажахынуудтаа сакманщигуудаар хүдэлхөөр ошобо.

Жэшээнь, зоотехнигүүдэй факультедэй хоёрдохи курсын зуугаад студентнүүд Сэлэнгын совхоздо, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Авангард», «Эрдэм» совхозуудта ошоһон байна. Хурьга абалсахаар ошоһон эдэнэрэй практикые институдай багшанар Д. Ж. Жамбалов, К. П. Комарова гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

Ветеринарна факультедэй 165 студентнэр Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай совхозуудта хурьга абалсахаар мүн лэ ошобо.

З. ТЭЛИН.

Мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ

Номин сэнхир Байгал далайн эрьедэхи «Байкальский прибой» гэжэ амаралтын байшанда механизаторнуудай мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ һургуули үнгэрэгшэ һарын эхеэр эмхидхэгдээ бэлэй. Эндэ аймагай ажахынуудай 48 механизатор ерэжэ һураһан, таатай зохидоор амарһан байна.

24 үдэрэй туршада һураһан эдэ механизаторнуудай 19-ниинь нэгэдэхи, 29-ниинь хоёрдохи классай үнэмшэлгэнүүдые абаһан юм. Харин табан механизаторнууд һургуулияа «эрхим» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр түгэсхөө.

Мүнөө эндэ аймагай ажахынуудай һаалишадай мэргэжэл дээшэлүүлхэ ээлжээтэ һургуули нээгдээд байнхай.

А. ХАЛТУЕВ.

Кабанск.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ЧИЛИ: ХАРХИС ХҮСЭНҮҮДЭЙ ТҮСЭБҮҮД БУРУУ ҺҮРЭБЭ

Чилиин Национальна конгрессто (парламент) мартын 4-дэ үнгэргэгдэһэн һунгалта президент Альендиин правительствые арад зоной улам үргэнөөр дэмжэдэг боложо байһые элирхэйлбэ. Һунгалта үнгэргэжэ, арадай правительство унагаахые хараалһан орон доторой хархис хүсэнүүдэй ба уласхоорондын империализмын харата муухай ябуулгануудые Чилиин ажалшад буруу һүргөө. Хархис хүсэнүүдэй түсэбүүд бэелхэ аргагүй байба. 1970 ондо үгэргэгдэһэн президентын һунгалтын дүнгүүдтэ орходоо, арадай нэгэдэлэй парти долоон дуу олые абажа, шэнэ парламентда һуурияа бэхижүүлһэн байна.

Альендиин правительствын орон дотороо хэжэ байһан социально-экономическа хубилалтануудые, байгаалиингаа баялигуудые орондоо бусааха гэһэн хараа бодолые, экономикодо гүрэнэй сектор үргэдхэхэ, ажалша зоной аша туһада национальна олзо доход хубаарилха гэхэ мэтэ ябуулгануудые Чилиин ажалшад һайшаан дэмжэнэ гээд һунгалтын дүнгүүд гэршэлэн харуулба. Чилиин ажалшад политическэ гүнзэгы мэдэрэлтэй, арадай правительстваяа сахин хамгаалхаар эрид шиидэнги байһанаа элирхэйлээ. Чилиин хүдэлмэришэн ангиин революционно ёһо заншалнуудта үнэн сэхэ байһанаа тэдэ дахинаа баталһан байна.

Хүдэлмэришэн анги хадаа Чилиин революциин, арадай правительствын гол түшэг тулгуури болоно гэжэ һунгалта харуулаа гээд Чилиин Компартиин генеральна секретарь Луис Корвалан мартын 7-до Сантьяго хотодо үнгэргэгдэһэн залуушуулай митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, мэдүүлбэ. Эгээл иимэһээ пролетарска ехэ ехэ түбүүдтэ зүүнэй үзэлтэй партинуудай амжалта түйлаһаниинь гайхалтай бэшэ. Хүдөө нютагуудта хүдэлмэришэн ангиин нүлөөнэй улам бүри ургажа байһые орон дотор хүдэлмэришэн ангиин ба тариашадай холбоо барисаанай бэхижэлгэ гэршэлнэ. Чилиин түбэй, урда захын аграрна хэдэн провинцинуудта коммунист-депутадууд национальна конгресстэ түрүүшынхеэ һунгагдаа.

ФРАНЦИ: ЗҮҮНЭЙ ҮЗЭЛТЭЙ ХҮСЭНҮҮДЭЙ АМЖАЛТА

Франциин Национальна суглаанда үнгэргэгдэһэн һунгалтын түрүүшын турай дүнгүүд согсологдобо. Айхабтар олон һунгагшад — 24 миллионһоо үлүү хүн (бүхы һунгагшадай 81 процентнь) дуугаа үгэһэн байна. Коммунис ба социалис партинуудай, мүн зүүнэй үзэлтэй радикалнуудайородог зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй холбооной түлөө 10 миллионһоо үлүү эрэгтэй, эмэгтэй францүүд дуугаа үгэбэ. Урда урдынхиһаа һурагүй олон хүн Компартиһаа дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудай түлөө дуугаа үгөө. Зонхилхы партинуудай бүлэглэлһөө дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудые 8 миллионһоо халта үлүү хүн дэмжэбэ.

Зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдые Франциин һунгагшадай улам олоороо дэмжэдэг боложо байһые эдэ баримтанууд гэршэлнэ. Демократическа хүгжэлтэ түйлаха гэжэ хото городуудай, һуурин тосхонуудай ажалшад тоолоно гээд Франциин Коммунис партиин Политбюрогой мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Ажалшадай салин хүлһэ дээшэлүүлхые, налог татабари доошолуулхые, ажаллаха арга боломжыень һайжаруулхые, орон дотор демократическа хубилалта хэхые хараалһан тус бүлэглэлэй правительственна хамтын программые һунгагшадай дэмжэжэ байһыень һунгалтын түрүүшын тур элирхэйлһэн байна. Энэ бүлэглэлэй түлөө Франциин хүн зон дуугаа үгэхэдөө, ороной мүнөөнэй гадаадын политикада баруунай хархис хүсэнүүдэй һаад тойбо татаха һэдэлгыень эрид буруушаагаа.

Һунгалтын хоёрдохи турай ямар дүнгүүдтэй байхыень уридшалан хэлэхэ гээшэ орёо бэрхэтэй. Тиигэбэшье демократическа хубилалта хэхэ, социальна дэбжэлтэ түйлаха программатай зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй хараа бодолые Франциин ажалша арадай улам үргэнөөр дэмжэжэ байһыень һунгалтын нэгэдэхи тур гэршэлэн харуулба.

АРАДАЙ ЛИГЫН ИЛАЛТА

Бангладешэй Арадай Республикын национальна ассамблейдэ — республикын хуули гаргадаг дээдын зургаанда — мартын 7-до үнгэргэгдэһэн һунгалтын үедэ хүн зоной олонхид Арадай лигын түлөө дуугаа үгэһэн байна. Энэ парти 300-һаа 291 депутадай мандат абаа.

Республикын премьер-министр Муджибур Рахманай хүтэлбэрилдэг Арадай лигэ яагаад иимэ ехэ илалта түйлаа гээшэб? Сүлөөтэ ба бэеэ дааһан байдалтай болохын түлөө арадай хүдэлөөе толгойлһон энэ парти дайнай һүүлэй үе соо улад зониие нэгэдүүлжэ, национальна шэнэдхэн хубилалта хэхын, экономикоёо һэргээхын түлөө тэмсэлдэ тэдэниие элсүүлэн хабаадуулжа шадаһан байха юм. Ороноо хүтэлбэрилжэ эхилһэнһээ үнгэрһэн багахан болзор тус парти хэдэн хэмжээ ганууды үнгэргэжэ, орон торхи түгшүүрилээ, со[…] но-экономическа ба […] ческэ орёо байдалаа һу[…] һан байна. Ушарынь […] хэдэ, 1971 оной декабрь[…] дааһан байдалтай боло[…] дэнь орон дотор орёо […] тай байгаа бшуу.

Национально - сүлөө[…] хүдэлөөнэй илаһанай һ[…] жэл үнгэрһэн хойно […] ороһон, Бангладешэй […] түрүүшын конституци […] жо, баталан абалга […] ехэ түйлалта болоно. П[…] ленностиин гол һалбар[…] мүнхэлэлгын компани[…] банкнууд гүрэнэй мэдэл[…] таа һэн. Хүдөөгэй улад […] байдал һайжаруулха а[…] реформо хэгдэнэ. Гэр […] барилгада мүнгэн зөөри[…] һомологдоно, гэгээрэл[…] элүүрые хамгаалгын […] системэ байгуулагдана. […] мышленна предприяти[…] ехэнхинь һэльбэгдэн за[…]

Национальна эконо[…] социалис ёһо гуримаар […] жөөхые шиидэнги байһ[…] хайдаа Арадай лигэ мэ[…]

Экономико хүгжөөлг[…] рүүшын табан жэлэй […] нимэл зорилготой юм. […] промышленностиин […] һуури байгуулха, орой[…] рягаар өөһэдыгөө […] хүн зониие ажалтай […] экономикын гүрэнэй […] рые бэхижүүлхэ, аграр[…] формо хэхэ гэхэ мэтын […] хала зорилгонуудые […] лигэ ойрын табан жэлэй […] ша соо бэелүүлхэ түс[…]

Арадуудай хоорондох[…] барисаа, харилсаа хол[…] жөөн бэхижүүлхэ хар[…] партиин гадаадын поли[…] һунгагшад үргэнөөр дэм[…]

Һунгалтын урда тээ […] на Бхашани түрүүтэй […] экстремистнүүдэй үнг[…] ябуулга буруу һүрөө. […] ладешэй ёһотойл патр[…] гээшэбди» гэжэ өөһэды[…] носхоһон эдэнэр маоис[…] бодолтой байһаараа […] дунда мэдээжэ болонхой […] шэ оршодог Индитэй ха[…] рисаагаа эбдэхэ, эб […] һалха гэһэн харата ябу[…] нуудые эдэнэр үүдхээ[…] на. Эдэ бүгэдыень һунг[…] эрид шууд буруушааба.

Энэ парти манай […] найдабари харюулха, […] бодол бэелүүлхэ байха […] этигэһэн дээрэһээ Бан[…] шэй арад ороноо хүтэл[…] хэ мандат Арадай лига[…] рюулаа бшуу.

Р. КНЯЗ[…]
Ю. КОРНИЛ[…]
С. БУЛАНЦ[…]
(ТАСС)

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН ГААНАҺАА

НЬЮ-ЙОРК

АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

ТАСС

Замбиин Республикада эсэргүүгээр Урда Родезиин хархис засагай харата ябуулга хэһэнһээ уламжалан, Африкын урда захада тохёолдоһон байдалые Аюулгүйн Совет хаража үзэлгөө үргэлжэлүүһээр байна.

Түгшүүрилтэй газарта зорюута ошожо хараһан тусхай түлөөлэгшэдэй элидхэлые Совет зүбшэлжэ эхилбэ. Расис ба колониальна хархис засагай эндэ бии байһанһаа уламжалан, тус районда иимэ гурим буса байдал оршон тохёолдоо гэһэн баталамжые зарим делегацинуудай түлөөлэгшэд зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ элирхэйлһэн байха юм.

Һүүлэй үедэ Африкын урда захадахи байдал улам шахардуу болоо, Урда Родези ба Замбиин хилэ дээрэ түгшүүрилтэй байһаар гэжэ тусхай түлөөлэгшэдэй элидхэл батална гээд СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ Я. А. Малик үгэ хэлэхэдээ, мэдүүлбэ. Замбида эсэргүүгээр Урда Родезиин расистнуудай эзэрхэг түримхэй ябуулга, энээндэ Урда Африка ба Португалиин хабаадалсалга эзэрхэг түримхэйшүүлэй амыень татахын тула ООН-ой зүгһөө нүлөө ехэтэй хэмжээ абахаар саг ерээ гэжэ элирхэйлнэ.

Африкын бэеэ дааһан гүрэнүүдэй хилэ дээрэ расис хархис засагай иимэ шахардуу шанга байдал байгуулһан ушарта баруунай зарим гүрэнүүд, түбхын түрүүлэн Англи гэмтэй гэжэ Я. А. Малик тэмдэглээ. Юуйдэб гэхэдэ, Урда Родезиин үндэһэ яһанай илгаа гаргагшадые үргэнөөр дэмжэхэһээ гадна, союзнигуудые бэдэрнэ бшуу.

ВАРШАВА

СОЦИАЛИЗМЫН ХҮСЭНҮҮДЭЙ АМЖАЛТА

ТАСС

Уласхоорондын мүнөөнэй оршон байдал социализмын хэрэгтэ таарамжатай һайн байна гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Герек, Катовицада воеводско партийна конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Амгалан ёһоор зэргэ оршохо ленинскэ политика энэ талаар шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ. КПСС-эй XXIV съездын, ПОРП-ын VI съездын, бусад Коммунис партинуудай съезднүүдэй шиидхэбэринүүд дотор элирхэйлэгдэһэн дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй тайлбарилалтануудай үнэн зүб байһые иимэ оршон байдал батална.

Вьетнамдахи дай болюулга һүүлэй үеын уласхоорондын гол шухала хэрэг болоно гэжэ оратор тэмдэглээ. Амгалан байдал зохёожо, дайнай һүүлээрхи политическэ асуудалнуудаа амжалтатайгаар шиидхэхыень баатарлиг вьетнам арадта үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди, амгалан ажал хэрэгтэнь шэн габьяата арадта шадаха зэргээрээ туһалхабди гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Европодохи аюулгүй байдал бэхижүүлхэ арга боломжо байгуулагдаад байна гээд ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь тэмдэглээ. Аюулгүйн байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэевропын зүблөөн энэ талаар шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ байна. Хельсинкидэ үнгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ энэ зүблөөндэ бэлэдхэл хэхэ талаар ехэ амжалта түйлагдаа.

Европодо, мүн бүхы дэлхэй дээрэ уласхоорондын байдалай һуларжа байһые сэдьхэлээ ханан тэмдэглэнэбди гэжэ Э. Герек хэлэбэ. Социализмын, сүлөөтэ байдалай ба эб найрамдалай һүр хүсэн, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай залан сэхэ политика энэ талаар ехэ габьяатай юм.

Ороной ажабайдалда хүдэлмэришэн ангиин ехэ үүргэтэй байһан тухайда Э. Герек тогтон хэлэбэ.

Партиин хүтэлбэрилхы үүргэ дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго ПОРП-ын VI съезд тэдэнэй урда табяа һэн гээд оратор тэмдэглэһэн байна. Парти хадаа хүдэлмэришэн ангиин дайшалхы штаб, тэдэнэй революционно манлай, зохёохы ухаан бодолойнь, дабшахы хүсэ шадалайнь эшэ үндэһэн байха ёһотой гэжэ Ленин хододоо тэмдэглэдэг байгаа гээд Э. Герек хэлэбэ.

БЕРЛИН

ГДР-эй эб найрамдалай Совет буруушаана

ТАСС

Вьетнамай асуудалаар Парижадахи хэлсээе сайгон захиргаанай бүдүүлигээр эбдэжэ байһыень ГДР-эй Эб найрамдалай Совет буруушаажа байһанаа мэдүүлээ.

Түрмэдэ хаагдаһан Вьетнамай патриодуудые сайгон сэрэгэй засагаархидай хашажа, харшалжа байһыень Эб найрамдалай Совет ГДР-эй бүхы улад зоной үмэнэһөө мэдүүлбэ. Иимэ ябадал уласхоорондын эрхын жама ёһодо таарахагүй гээд Эб найрамдалай Соведэй мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Аха дүү вьетнам арадые ГДР-эй арад халуунаар дэмжэнэ гэжэ Эб найрамдалай Совет найдуулһан байна.

ХАНОЙ

Эрид буруушаана

ТАСС

Камбоджын газар нютагуудые американ авиациин зэрлиг бүдүүлигээр бомбодожо байһыень Урда Вьетнамай арад, Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительство эрид буруушаагаад, энэ орондо эсэргүү эзэрхэг түримхэй бүхыг ябуулгануудаа дары болюулха эрилтэ США-гай урда табина гэжэ Урда Вьетнамай Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министерство мэдүүлгэ хэбэ.

ТОКИО

Японой олониитын дунда асуулта хэгдэбэ

ТАСС

Совет-япон харилсаан тухайда Токиогой «Санкэй симбун» газетэ олониитын дунда асуулта үнгэргэбэ.

«Мүнөө үедэ Японой ба США-гай, Японой ба Хитадай хоорондо хани ёһоной хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэжэ байна. Иимэ оршон байдалда Япон СССР-тэй хани барисаагаа улам бэхижүүлхэ ёһотой гэжэ тоолоно гүт?» — гэһэн асуудалда энэ асуултада хабаадагшадай 88 процентнь «Тиимэ, хани барисаагаа бэхижүүлхэ шухаха» гэжэ мэдүүлээ.

БЕРЛИН

Үнэн зүрхэнэй амаршалга

ТАСС

Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын гадаадын хэрэгүүдэй министр Нгуен Тхи Бинии Советскэ Союзай үндэр хайра шагналаар — Арадай Хани барисаанай орденоор шагнагдаһантайнь дашарамдуулан, Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин секретариат тэрэниие үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаад, эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр — мартын 8-най һайндэрөөр Урда Вьетнамай эхэнэрнүүдтэ халуун амаршалга хүргэбэ.

ДЕЛИ

Гүрэнэй хиналтада абаха

ТАСС

Хлопогой утаһа худалдаха, хубаарилха, тэрээндэ сэн тогтоохо хэрэгые гүрэнэй хиналтада абахые шиидхэгдээ гээд Индиин худалдаа наймаанай министр Д. П. Чаттопадхайя парламентда мэдүүлбэ.

ХАНОЙ

Хамтын комисси байгуулагдаба

ТАСС

ДРВ-гэй ба США-гай түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн экономическа хамтын комисси байгуулха тухай коммюнике эндэ тунхаглагдаа. Комиссиин түрүүшын заседани мартын 15-да Парижда үнгэргэгдэхэ юм.

ВАШИНГТОН

Сагаан байшангай мэдээсэл

ТАСС

ЦРУ-гай урдын агент Джон Даунние, Вьетнамдахи дайнай үедэ Хитадай газар дээрэ буудаган унагаагдаһан американ 2 лётчигые болзорһоонь урид сүлөөлхэ гэһэн шиидхэбэри абаһан тухайда КНР-эй правительство США-гай правительствада мэдээсээ.

ТОКИО

Хэлсээгээ бүдүүлигээр эбдэнэ

ТАСС

Вьетнамдахи дай болюулха ба амгалан байдал һэргээхэ тухай хэлсээнэй баталагдаһанай һүүлээр Японой дахи американ сэрэгэй баазануудһаа буу зэбсэг, һомо хэрэгсэлнүүд Урда Вьетнам руу эльгээгдэнэ. Хиросима префектурын Курэ гэжэ баазадахи американ сэрэгэй засагаархид ингэжэ мэдэрхэ баатай болоһон байна. Эндэ хадагалагдажа байһан зэбсэг хэрэгсэлнүүд далай дээгүүр Урда Вьетнамдахи Дананг эльгээгдэнэ гээд тэдэ баталба.

Правительствада ородогүй Комэйто партиин депутат Сибуя энэ баримтые элирүүлэн үгэ хэлэхэдээ, США-гай сэрэгэй засагаархидай иимэ хархис ябуулганууд Вьетнамдахи хэлсээ бүдүүлигээр эбдэһэн ушар болоно гэжэ тэмдэглэн, энээниие наринаар мүрдэн шэнжэлхыень пра[…]ствын үмэнэ эрилтэ табиба.

Чилиин президент Сальвадор Альенде Сантьяго хотодо ажаһуугшадтай уулзажа, арад зониие түрүүшын хэрэгсэлэй эд бараагаар хангалгые эмхидхэхэ тухай хөөрэбэ. Тэрэ хонжоо наймаашадтай тэмсэл шангадхаха гэжэ эндэ сугларагшадые уряалаа.

Зураг дээрэ: энэ уулзалгада хабаадагша эхэнэр президент С. Альенде гэгшэһээ асуудал һуража байна.

ПРЕНСА ЛАТИНА-ТАСС-ай фото.

9. 18, 21, 33, 36,

«Спортлотогой» […] 10-да Иваново хотодо […] гэргэгдэһэн 7-дохи тираж[…] иимэ номернууд тудаа […] «Спортлотогой» Бур[…] зональна управлени мэд[…]нэ.

Удаадахи тираж Та[…] хотодо мартын 20-до […]гэгдэхэ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРА[…]
УЛААН-ҮДЭ ХАРУ[…]

19.00 — «Войди […] музыки» — үхибүүдтэ […] рюулагдаһан програм[…] дэхи дамжуулга). 19[…] «Уласхоорондын шэнж[…] (буряад хэлэн дээрэ). […] — «Ойн баярай ва[…] хүдөө ажахын хүдэлмэ[…] шадтэ зорюулагдаһан […] жуулга. 20.30 — Ко[…] 21.00 — Телепанорама. 21.20 — «Факел» — […] шуулда зорюулагдаһан […] рамма. «Хүн ба хуули[…]

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ[…]

Манай адрес, телефо[…]

г. Улан-Удэ, ул. […]на 35. Телефоны: ре[…]ра — 54-54, приём[…] 54-93, зам. редактора —68-08, зам. редактора 62-62, отв. секретаря 50-52, секретар[…] — 66-76, отделы: [пар]тийной жизни — 6[…] сельского хозяйства—6[…] 63-86, пропаганды и […]ции — 56-23, промышленно[сти] сти в строительства—6[…] советского строительства […] быта — 69-58, культуры […] школ — 60-21, писем и […] селькоров — 67-81, [инфор]мации — 34-05, обще[ствен]ная приёмная — 56-[…] [маши]нное бюро — 57-6[…] [фо]толаборатория — 33-61.